

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 66

Ağustos 2019

Editörler: Meral Sözen, Burak Sarı.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İçindekiler

Editörden.....	3
İBNELER VE KÖRLER.....	5
RÜYA MI GERÇEK Mİ?.....	8
SIRADAN BİRİYİM	11
ENGELLİ HASTALAR İÇİN HASTANE PROTOKOLÜ: BEYAZLIKTA DİYALOK	14
AZ GÖREN OLMAK ÜZERİNE	17
X-SAKATLAR	20
PLAJ İPUÇLARI.....	23
BİLDİKLERİMİZ VE BİLMEDİKLERİMİZLE EMİNE KOLİVAR İLE SESLİ BETİMLEME ÜZERİNE SOHBETİN İKİNCİ BÖLÜMÜ	27
Deneyim Paylaşımı Yarışması Başvuru Koşulları	46

Editörden

Bir acayip mevsimden merhaba dostlar.

Biz Ağustos ayında olduğumuzu sanıyoruz ama içinde bulunduğumuz ay kendisini Ekim sanıyor.

Ağustos'ta başımıza kar yağıyor desek haksız değiliz. Kar da yağar taş da yağar tabii. Birileri ibneler ve körlerin mücadelesinden söz ediyor. Yetmiyor, iki ötekileştirilen kesimin mücadelesinde benzerlikler buluyor. Toplumun ezberciliğini, ayrımcı bakış açısını olanca yalınlığıyla anlatıyor. Evet, doğru bildiniz, yazının sahibi Meral Sözen. Olanca gücüyle tüm toplumu yakasından tutup sarsıyor Meral. Taşlar mı? Başlarımızı onların altına uzatmadan kazanamayacağımızı bilecek kadar mücadele tarihine hakimiz.

Ezberciliğe ve duyarsızlığa savaş açan diğer yazarımız Burak Sarı. Burak, doğa katliamları ve engelli ayrımcılığını dili döndüğünce anlatmaya çalışıyor.

Sevgi Mart ise, sıradan biri görünme isteğini o kadar güzel anlatmış ki, tanıtılmaz okunur.

Uzaydan gelme insanlar olmadığımıza, etten kemikten, sıradan insanlar olduğumuza göre, bizler de hastalanıyoruz elbette. Yani toplumun çoğuna göre biz kronik hastayız ama vücudumuz rahat durmayıp yeni arızalar çıkarabiliyor. Peki, bu durumda ne kadar erişilebilir bir sağlık hizmeti alabiliyoruz? Sorunun cevabını İlke veriyorsa, gerisini siz düşünün derim.

Canan Çam Yücel ise, az gören bir birey üzerinde körlerin ve görenlerin etkisini irdeliyor. Az gören bireyler üzerine çok az kaynak olduğunu ve bu alanda Canan'ın eşsiz birikimini düşünürsek, arşivlenesi bir yazı olmuş.

Dergimiz yazarları her şeyi yazıya çevirmekte oldukça mahirlerdir. Yolculuk esnasında izlediği filminden bize yazı konusu çıkarmış Bahar Yavuz. Bakalım ne anlatmış?

Engin Yılmaz ise, yine erişilebilirlik peşinde. Plajda erişilebilirlik şartları nasıl en iyi hale getirilir? Bu sorunun yanıtını en güzel Engin Yılmaz verir.

Geçen sayı Gülcan Altun'un, Emine Kolivar ile yaptığı söyleşinin tadı damağımızda kalmıştı. Gülcan, söyleşinin ikinci bölümünü paylaşarak bizi mutlu ediyor. Genelde öyle güzellikler yapmayı sevmez ama iyilik damarları kabarmış bu sefer.

Bu defa elimizde iki heybeyle geldik dostlar. Diğer heybemiz, sizin güzel zihninizden kattıklarınızla dolacak. Malum Ekim ayında geleneksel Beyaz Baston Festivalimiz var. Festival kapsamında değerlendirilmek üzere deneyimlerinizi kaleme alıp bizimle paylaşsanız mutlu oluruz. Ayrıntılara sayı içerisindeki bilgilendirme yazısından ulaşabilirsiniz.

Bu aylık bizden bu kadar. Malum sonbahar geliyor. Takılıp gidelim göçmen kuşların peşine.

İBNELER VE KÖRLER

Meral Sözen

meralsozen1@gmail.com

Sayı: 66, Ağustos 2019

“İbneler ve Körlük” yerine, “Eşcinseller ve Görme Engelliler” deseyseniz daha mı şık olurdu sizce?

Bu sözcüklerin anlamlarına bakalım hemen.

“İbne” Arapça bir sözcük. “İbn” oğlan çocuk demek. Örneğin “İbni Sina” dediğimizde, “Sina’nın oğlu” demiş oluyoruz. “Sina’nın kızı” demek istersek, “İbnetu Sina” diyoruz. Bu sözcüğün bizim dilimizdeki karşılığı ise, “oğlan” sözcüğüne yüklenen anlamdan veya eşcinsel kişiyi, “kız” olarak isimlendirme isteğinden kaynaklanmış olabilir. Yani siz anadili Arapça olan bir toplulukta, bir kişiyi çok rahat “ibne” diye işaret edebilirsiniz. Türkçe’ye geldiğimizde ise, Türk Dil Kurumu’nun tanımına göre “ibne”, “edilgin, eşcinsel erkek” demek. Tüm bu yönleriyle baktığımızda bu sözcüğün küfür ya da hakaret sayılması için hiçbir sebep yok ortada.

“Kör” sözcüğüne bakalım bir de. TDK, yan anlamlar dışında birincil tanım olarak, “görme engelli” demekle yetinmiş ve yan anlamlara dair cümle içinde örnek kullanımlar verirken, birincil anlama dair bir örnek cümle vermemiş. Türk Dil Kurumu’nu kaynak gösteren bir başka web sitesi ise, “kör” sözcüğünün birincil anlamı için Necati Cumalı’dan alıntı yaparak şu örnek cümleyi vermiş: “Körü körüne duygululuk, sanatçıyı da körün değneğiyle yolu araması gibi zavallı duruma düşürür.” Anlatmaya gerek yok, görüyorsunuz! Ama yine de anlatacağım. Körün değneğiyle yolu aramasında hiçbir zavallılık yoktur. Değişmesi gereken, sözcükler değil sözcüklere yüklenen hatalı anlamlardır.

Birebir sorma imkânı bulabildiğim birkaç eşcinsel arkadaş, kendilerine hakaret veya aşağılama amacı güdülmediği sürece, “ibne” denmesinden rahatsızlık duymadıklarını söylediler. Bununla birlikte eşcinsel olmayan kişilere “ibne” dendiğinde daha çok tepki gösterdiklerini gözlemledim. Körlük konusunda durum biraz daha farklı,

kör olmayan kişiler, kendilerine “kör” dendiğinde bunu çok ağır bir söz olarak algılamazken; kör kişi, kendisine “kör” dendiğinde bunu kırıcı bir ifade olarak algılayabiliyor. Çok ilginçtir; dikkatsiz veya önüne bakmayan birine “kör müsün?” denmesinde pek de bir sorun yokken, gerçekten kör birine “kör” denmesi çok ayıp ve incitici bulunuyor. Cinsel yönelimlerin bir tür alçaklık veya adilik, görme yetisinin bulunmayışının ise bir zavallılık veya düşkünlük olarak algılanması sebep oluyor bu saçmalıklara.

Bir süredir sakat hareketi ile LGBTİ hareketi arasında kıyaslamalar yapmak, zihinsel olarak hayli tatmin ediyor beni. Bu iki olgu arasında, bazen çok ciddi benzerlikler bazense derin farklılıklar keşfediyor ve bakış açımı geliştiriyorum. “Gelişmek” deyince; yıllar önce bir arkadaşım, niçin sürekli bir şeyler okuyup durduğumu sorup, “Beni geliştiriyor.” cevabını duyduğunda şöyle bir tepki vermişti: “Çok iyi. Geliş! Daha da geliş de toplumdan iyice uzaklaş.” O zaman, “Sorun değil.” demiştim, “Ne de olsa zirve yalnızlıktır.” Artık böyle düşünmüyorum dostlar. Tek başına çağ atlanmıyor. Toplumun çoğunluğu öyle bir ezber gücüyle çeviriyor ki bu hipnoz çarkını, ne yazık ki zaman zaman biz de kapılıyoruz bu çarkın sağlamcılığına. Ve gerçek zavallılık burada başlıyor. “Engelli olduğun hiç belli olmuyor” dendiğinde bundan mutlu olduğumuzda, bir şeyi sağlamlar gibi yapamayacaksak hiç yapmamayı tercih ettiğimizde, gelecek bir tedaviyi bekleyerek hayallerimizi ertelediğimizde, belki yakınımız belki de hiç tanımadığımız kimselerin bizim hakkımızdaki düşüncesi uğruna biricik hayatımızı feda ettiğimizde... Gol üstüne goller yiyoruz. Bu konuyu bir futbol karşılaşması üzerinden çok güzel anlatan bir Engin Yılmaz yazısına denk geldim, dergimizin eski sayıları arasında gezinirken. “İçimizdeki Brezilya’yı Bulmak Ya Da Kaybetmek” adlı bu yazıyı bir kez daha öneririm herkese. Özellikle de kalecisiz oynamaya çalışan benim gibi az gören veya görüşünü sonradan yitirenlere. Artık çok iyi anlıyorum ki, sorunun temelinde yeti kaybı değil, uğradığımız psikolojik şiddet var. Örneğin yanında bir refakatçi olmadan tek başına bir yere gitmeyenlerin, bunu yapamama sebebi nedir sizce? Bir yerlere çarpmak mı, düşmek mi, gideceği yeri bulamamak mı? Hayır, hiçbiri değil. Yolda giderken ayağımız bir taşa çarptığında duyduğumuz acıdan daha çok, çevremizdeki birinin acıyan gözlerle bakması veya “Yazık, çok da gençmiş” demesi canımızı sıkıyor. Konusu her geldiğinde, “Hepimiz engelli adayız” demeyi, aman aman bir şey dedim zanneden bir kitleyle karşı

karşıyayız. Bu ne bencillik, bu ne şuarsuzluk? Kendilerine şöyle seslenmek isterim: “Sorun bizde değil, sizde!”

Evet, sevgili duyarlılar; bir kişi kör olduğunu söylemekten veya duymaktan neden rahatsız olur sizce? Kendisiyle barışık olmaması veya kompleksli olması falan diye kestirip atamayız.

Evet, sizin yüzünüzden orta zekâlılar ordusu! Toplumun çoğunluğu yani. İnsanları zavallı hissettiren, ürkek, çekingen ve beceriksiz kılan sizsiniz. Bakışlarınızla, sorularınızla, davranışlarınızla, müdahalelerinizle, dört yandan koşup canını sıkıyorsunuz insanların; aileler, arkadaşlar, iş yerindekiler, komşular, esnaflar, yoldan geçen adamlar... Körleri de ibneleri de rahat bırakın artık. Değişmesi gereken sözcükler değil, sizin kafalarınız.

Ve son olarak bir LGBTİ sloganıyla bitireyim: “Alışın! Bir yere gitmiyoruz.”

RÜYA MI GERÇEK Mİ?

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı: 66, Ağustos 2019

Bir şey geziniyor bedenimde. Serin ve ürpertici. Parmak uçlarımdan tüm vücuduma yayılıyor. Nazik ama inatçı. Tüm gözeneklerimi yalıyor. Tepeden tırnağa hazza beleniyorum. Merak, korku ve heyecan. Anlamaya çalışıyorum. Hayır, hiç bir şeyi algılayamıyorum. Bir ses, ilerliyor kulaklarımdan zihnimin derinliklerine. Muhteşem bir senfoni. Hiç duymamışım daha önce. Çıldırıcı. Rüzgârın cezbedici sesi. Kuşlar akıyor kulaklarıma. En güzel ötüşleriyle kur yapıyorlar sevdiklerine. Çölde bir damla suyun dilime değmesi gibi hissediyorum sesleri. Sevgilinin yüreğe akan sesi gibi. Gömüldükçe gömülüyorum toprağa. Toprak nemli, sıcak. Sırlarıyla gülümüyor. Gençcik bedenlerin aşkla birleşiminin izlerini gururla taşıyor gülümseyerek. Nal sesleri duyuluyor uzaklardan. Ürperiyorum. Sesler gittikçe yaklaşıyor. Sonra kılıç şakırtıları. Birbirlerini boğazlayan insanlar. Ilık ılık akan kanla toprak biraz daha kabarıyor ve beni daha çok bağrına basıyor. Nal sesleri yanı başımda. Kalkmaya çalışıyor, kalkamıyorum. Ne savaşlar görmüş bu topraklar. "Endişelenme." der gibi bağrına basıyor. Sonra yerin derinliklerinden bir hışırtı geliyor. Büyü bozuluyor yavaş yavaş. Korkunç bir şey bedenimi yakıyor. Sular yükseliyor. Sular bana dokunduğça yanıyorum. Kaçamıyorum. Korkuyla sığıyorum yataktan. Nerede olduğumu anlamaya çalışıyorum. Cennetimden kovulmuşum. Hayır, yasak elmayı dişlemek gibi masum bir eylem sonucu değil. Birileri altımdaki toprağı yiyor. Uğruna canımız kadar sevdiklerimizi adadığımız ağaçları yok ediyor. Rüya ile gerçek arasında gidip geliyorum. Adnan Yücel, zonklıyor beynimde. "Orman yok olursa diyor çocuk. Ağaçlar kaybolursa. Ne derim benden sonra ki çocuklara insanlar kaybedilirken gözaltılarda." Her şey birbirine giriyor. İsteksizce kalkıp bir sigara yakıyorum. Hala yarı rüyadayım. Rüya yorumlarına inanmam. Bilinçaltımın bana bir şeyler söylediğini hissediyorum. Bedenimi şehvetle yalayan rüzgârı, ağaç dallarını. Neresiydi orası? Homeros'un destanlarını süsleyen İda Dağı mı? Hani şu oksijen depomuz. Yardım mı istiyor bizden, nefesini kesecek zehir saçan barbarlara karşı? Yoksa Munzur'lar mı türkülerde kalmak istemeyen? Ayılıyorum. Canım yanıyor. O çok sevdiğimiz "Bir uzun havadır şu Munzur Dağı" türküsü dilimizden döküldüğünde Munzur'lar neresi diye soracak nesillere cevap

veremeyecek olmanın utancıyla sarsılıyorum. "Havva anan dünkü çocuk sayılır." dercesine on iki bin yılın mirasını taşıyan Hasankeyf'in boğulmaya çalışılması. Ya o sevgililerimizle aşkla söylediğimiz "Yârin uykusu gelmiş, yastığı dizim olsa." ezgisinde geçen Murat Dağı? Onu da koruyamazsak diyorum ne kalır geriye? Hangi yüzle söyleriz sevda türkülerini? Sıkılıyor, radyonun düğmesine dokunuyorum. Doğa katliamı haberleri orada da yer bulmuş. Şaşırıyorum. Bir doğa aktivistinin konuşması düşüyor radyoya. "Bu katliama kör sağır olmamalıyız" diyor. Sinirlerim tepeme çıkıyor. Duyarsızlığın, körlük sağırlıkla özdeşleştirilmesi. "Salak herif!" diyorum. Kör Homeros o dağları en ince ayrıntılarıyla benimsemiş. Sen yıllardır budanırken o dağlar neredeydin? Dayanamıyorum kapıyı çekip çıkıyorum. Dışarıda bildik havalar çalıyor. Her yerde aynı keşmekeş. Canından çok sevdiği arabalarını geçeceğim kaldırım üzerine özenle bırakmış halkımız. Yola iniyor ve vızır vızır araçların arasında ilerlemeye çalışıyorum. "Canlı olan her şey değersiz bunlar için." diyorum. Bir kafeye giriyor, hiç tanımadığım insanlar arasına oturuyorum. Yadırgıyorlar önce. Bir körü masalarında konuk ederek kutsal egolarının okşanması fırsatını kaçırmıyorlar. Kendimi bebek gibi hissediyorum. Konuşurken kırılıyor, en basit cümleleri seçiyorlar. Hayatın benim için ne kadar zor olduğunu onların ağzından dinlemenin tadını çıkarıyorum. Kaç kör tanıdıklarını soruyorum şimdiye kadar. Birçoğu hiç tanımamış neredeyse. Ama kapasitemin ne olduğu, nasıl işler yapabileceğime, nasıl insanlarla ilişki kurabileceğime kadar her şeye muktedirler. Sinirlenmemeye çaba sarf ederek anlatmaya çalışıyorum. Kendi üstün meziyetlerimi de onlardan uzun süre dinledikten sonra, konunun benim dışıma kayışını izliyorum. Gündelik şeylerden konuşuyorlar. Konu, Kaz Dağları'na geliyor. Bilmem kaç lira kazancımız olacağından söz ediyorlar. "Nefesimizi kaybedeceğiz." diyorum. Duymazlıktan geliyorlar. Ne olacağını adım gibi biliyorum. Ciddiye almıyorlar. "Birazdan homurdanmalara başlarlar." diyorum içimden ve gülümsüyorum. Kısa süre sonra kendi aralarında işaretlemeye başlıyor ve homurdanıyorlar. "Kendi aranızda işaretleşmezseniz, güzel olur" diyorum. Körlerden kaçmaz. Soğuk bir hava esiyor masada. Üstten konuşmalar başlıyor. Kılıçlar çekilmiş. "Körsün diye bir şey demiyoruz" diyor birisi. Ben de "Anlamayacağınız için demiyordum." ama artık konuşmaya karar veriyorum. Ayağa kalkıyorum. Elimdeki yarım sigarayı dolu çay bardağının içine atıyorum. "Bunu içebilir misiniz?" diyorum. İçmeyeceksiniz tabii ki. Peki, siyanürü nasıl soluyacaksınız? Şu aptal ezbercilikten nasıl vazgeçeceksiniz? Bir insanın, bir yetisi sizden farklı diye onu nasıl hissiz görebilirsiniz? Canlı olan her şeyin hisleri vardır. Nasıl bu kadar hissiz olabilirsiniz?

Sakinleşiyorlar. Aralarından hak verenler de çıkıyor. Hesabı ödeyip çıkıyorum. Koluma girmek istiyorlar, kabul etmiyorum. Saatlerce sokaklarda dolaşıyor, günü analiz ediyorum. “Mutlaka bir gün” diyorum, “hem de çok yakın bir zamanda değişecek her şey.” Öğrenecek, öğreteceğiz. Ne demişti Nazım; “Umut, insanda.” Bu gerçeği bilmenin güveniyle sakinleşiyor ve bölünen uykumu tamamlamaya gidiyorum.

SIRADAN BİRİYİM

Sevgi Mart

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 66, Ağustos 2019

İçinizden biriyim. Adım İdil, Ayşe, Ahmet ya da Mustafa. Gerçekten sıradanım. Ne bulutların üstünde, ne yer kabuğuna yapışığım.

Belki işsiz güçsüzüm, belki bir mesleğim var. Komşunuz, arkadaşınız, kardeşiniz, her gün sokağınızdan geçen biri, bir kafede yan masanızdaki müşteri, aynı otobüste bir yolcu, aynı bakkalın müdavimi, karşı bankta kitap dinleyen bir yabancı, bir çocuğun annesi veya babası ya da birinin eşiyim.

Biliyor musunuz? Ben acıkırım, susarım, yemek seçerim, yani yemek içmek zevkim de vardır. Hatta nefes bile alırım, bu nedenle de havasız ortamlarda tıpkı sizin gibi rahatsız olurum.

Bir ortak noktamız daha var; duş yaparım, çamaşırlarımı değiştirmem gerekir, hatta kirlenenleri yıkar, ütülenmesi gerekenleri ütülerim de. Yani sizlerden bazılarının tahmin ettiği gibi deri falan değiştirmem. İnanmanız zor olacak ama tuvalete de giderim. Yaşadığım yeri kendim temizlerim. Bunu yapmak için de erişilebilir yöntemler bulurum. Birlikte yaşadığım insanlar benim bakıcım değildir. Sizler, birlikte yaşadığınız insanlarla hayatı ne kadar paylaşıyorsanız, ben de o kadar paylaşıyorum.

Yaşamak için doğayı, doğal ortamları tercih ederim; belki de modern binalarda yaşamaktan hoşlanırım. Araç gürültüsünden nefret ederim ya da bu gürültü etrafta insan varlığını hissettirdiğinden güven verir. Haftalarca evimi otel gibi kullanır ya da günlerce hiç evden çıkmam. Sahi söylemeyi unuttum, ben de sizler gibi evde yaşarım; okulum ya da işim gerektiriyorsa, yurt veya otel ya da misafirhane kullanabilirim. Yolculuklarımda uçak, otobüs, tren, gemi ya da araba tercih edebilirim. Bakın bir ortak nokta daha.

Sigara ya da içki kullanabilirim. Hatta belki de aynı marka sigarayı kullanıyor; aynı biradan hoşlanıyoruzdur. İnanılmaz değil mi? Belki de bazılarınız gibi, bunların her ikisinden de nefret ediyordumdur. Bu da şaşırtıcı geldi sanırım.

Müzik dinlemeyi severim, belki de nefret ederim. Hiç müzik kulağım yoktur; belki de çok iyi müzisyenim. Madalya sahibi bir sporcu ya da tam bir amatörümdür. Spor, hayatımda hiç yer almaya da bilir. Kitaplar can dostumdur ya da yılda bir kitap okuyordumdur.

Muhteşem bir sosyal medya kullanıcısıyım ya da bu işten hiç anlamam. Cep telefonum, bilgisayarım, teknolojik aletlerim vücudumun bir parçası gibi olabilir veya teknolojiden nefret ederim.

Severim, âşık olurum, coşarım, neşelenirim, heyecanlanırım, umutlanırım, mutlu olurum, öfkelenirim, kavga ederim, hüzünlenirim, ağlarım, kalbim kırılır, acı çekerim, özlerim, uykusuz geceler geçiririm, rüyalar âleminin prensi veya prensesi olurum. Kısacası hislerim vardır ve bunları çok rahatlıkla yansıtabilir ya da tamamen içimde yaşarım. Fark ettiniz mi? Bir benzerliğimiz daha çıktı sizinle.

Düşünürüm, konuşurum, gülerim, hayal kurarım, arkadaş edinirim, zaman zaman yalnız kalmak isterim, sinemaya/tiyatroya giderim, bazen bir sahilde denizin şarkısına eşlik ederim, bazen bir ormanın kuytusuna sığınırım, hayvanları severim, bir evcil hayvan edinebilirim. Durun bir dakika, tüm bunları siz de yapıyorsunuz değil mi?

Ders anlatırım, duruşmaya girerim, dilekçe yazarım, hasta bakarım, reçete hazırlarım, proje çizerim, bina yaparım, plan hazırlarım, program yazarım, web sayfası tasarlarım, şoförlük yaparım, simit satarım, tezgâh açarım. Sözün özü, hayatımı idame ettirebilirim. İşte bir ortaklık daha.

Biliyor musunuz? Canlıların türler sınıflamasında, ben de insan sınıfında yer alıyorum. Yukarıda da hemen tüm ortak noktalarımızı saymaya çalıştım. Bu durumda biz türdeşiz değil mi? Peki, siz beni ötekileştirenler, bana anlatın şimdi; sadece

göremiyorum, duyamıyorum, konuşamıyorum, yürüyemiyorum diye nasıl üzerimde hükümler kurabiliyorsunuz? Neyi yapıp neyi yapamayacağıma nasıl karar verebiliyorsunuz? Hayatımı şekillendirirken, bana müdahale etme yetkisini nereden buluyorsunuz? Erişilebilirlik taleplerimi yerine getirmeyi neden lütuf gibi karşılıyorsunuz? Kiminle evleneceğim, nasıl eşlik yapıp çocuk büyüteceğim, bir başkasıyla aynı evde nasıl yaşayacağım sizi neden ilgilendiriyor? Attığım imzayı, yaptığım alışverişi, kredi ya da kredi kartı ve hesap açma talebimi yok sayma hakkını kim veriyor size? Ben her seferinde size neden kendimi anlatmak zorundayım? Kendinizin sandığınız yeryüzünün bana da ait olduğunu anlatana kadar at sineğiniz olmaya devam edeceğim.

ENGELLİ HASTALAR İÇİN HASTANE PROTOKOLÜ: BEYAZLIKTA DİYALOK

Mihri İlke Çeperli

homoibretus@gmail.com

Sayı: 66, Ağustos 2019

Özellikle sosyal medyada paylaştıkları farkındalık mesajlarına bakılırsa, sağlık çalışanlarının büyük çoğunluğu engellilerin hayatı güzelleştiren harika detaylar olduğunu düşünüyor. Ne var ki, metrekareye 12 kişinin düştüğü bir eğitim araştırma hastanesinde tedavi olmak isteyen bir engelli, hele de refakatçisi yoksa saatte ortalama 30 hastayla ilgilenen sağlık personeli için hayatı o kadar da güzelleştirmeyebiliyor ve bu durum engelli hastalara da zor anlar yaşatabiliyor.

Tam da bu noktada ben Homo İbretus engin hastane tecrübelerime dayanarak siz değerli ibrettaşlarıma Türkiye'deki hastanelerin işleyişine dair bilmeniz gerekenleri örneklerle açıklamayı kendime borç bildim. Yazacaklarım tamamen kişisel gözlemlerime dayalı olup siz değerli okurların, özellikle de sağlık çalışanlarının görüş ve eleştirilerine açıktır. Yorumlarınız ve geribildirimleriniz için bir mail kadar uzağınızdayım. Keyifli okumalar.

Öncelikle hastanede sıra bekleyen hemen herkes ya engellidir, ya ayakta duramayacak kadar hastadır, ya işe yetişmesi lazımdır, ya evde bekleyen hastası/yaşlısı/çocuğu vardır, ya da iki dakika tahlil sonucunu gösterip çıkacaktır. Hatta hepimizin bildiği “Onların hiçbir engeli yok, asıl engelli olan bizleriz.” sözünün ilk olarak poliklinikte muayene önceliği isteyen bir hasta tarafından söylendiği rivayet edilir. Aslına bakılırsa nüfus yoğunluğunun %300'lere kadar çıkabildiği kan alma birimleri “engelli adayları” için ideal miting alanlarıdır.

Hal böyle olunca, belirli aralıklarla dışarı çıkıp eylemde bildiri okuyan solcu tonlamasıyla hasta çağırın ablalar sırada bekleyen full+full orijinal engellileri tespit edip önceliği onlara verme eğilimindedirler, bir bakıma engelli hastaya pozitif ayrımcılık yaparlar. Bu durumda ne yapılması gerektiği sorusu ayrı bir yazı konusu ama şu bir gerçek: O önceliği siz almazsanız, altın gününde göbek attıktan sonra otobüste

gençlerden yer istemeyi şiar edinmiş teyze ya da telefonda arkadaşlarıyla rakı-balık planı yapan “bir ayağı çukurda” amca alacak. Karar sizin.

Sıra bekleme çilesini bir şekilde atlatıp muayene ya da tedavi aşamasına geçtiğinizde bilmeniz gereken çok temel bir husus var: Engelli hastayla iletişim hiyerarşisi. Sağlık personelinin Engelli hastaya bilgi, evrak, talimat verirken harfiyen uyguladığı prosedür şu şekilde:

Hastaya bir yakını refakat ediyorsa doktor, hemşire ya da tıbbi sekreter hasta yakınına, hasta yakını engelli hastaya iletir.

Engelli hasta tek başına gelmişse, doktor hemşireye, hemşire engelli hastaya o odaya kadar eşlik eden personele, personel de engelli hastaya iletir.

Şayet engelli hasta bu döngüyü kırıp doğrudan doktorla, hemşireyle falan diyaloga girmek isterse ortaya şöyle bir diyalog çıkabilir:

“Hemşire Hanım, serumu elimin üstünden değil de kolumdan takabilir misiniz?”

“Tabii tabii, şöyle sedyeye uzansın, ayakkabılarını çıkarmasına gerek yok.”

Soruya “tabii” diye karşılık verildi diye illa hastanın isteği yerine getirilecek diye bir kural yoktur. O serum elin üstünden de takılabilir, hastanın istediği şekilde koldan takılacaksa da en azından refakatçiye de sorulup teyit edilir. Sonuçta hasta şikâyette bulunsa bile tutanağı imzalatacakları kişi refakatçidir.

İmza demişken, görmeyenlerin korkulu rüyası olan şu meşhur iki şahit meselesinden burada da kurtuluş yok. Her yıl yaklaşık 900 görme engelli, onay formunu imzalatma sırasında şahit yetmezliğinden hayatını kaybediyor. (Buraya bir kalp atışı efekti istiyorum sevgili editörüm.) Göz yumma, şahit ol!

(Buraya bir Kızılay logosu çizelim, belki şurada da yanında şahidi olmadığı için kan bağışında bulunamamış bir kör vardır.)

Not: Bu yazı belirli bir meslek grubunu yerme ya da hedef gösterme amacı taşımamaktadır. Bu yazıda anlatılan olaylar yazarın kişisel deneyimlerine dayanmaktadır ve yazıda örneklenen olumsuz durumlardan ötürü tüm sağlık çalışanlarını itham altında bırakmak, engelli hastalarına birey olarak yaklaşan, talep ve beklentilerini dikkate alan sağlık çalışanlarına haksızlık olacaktır.

AZ GÖREN OLMAK ÜZERİNE

Canan Çam Yücel

canancam@gmail.com

Sayı: 66, Ağustos 2019

Merhaba Değerli Okurlar,

Daha önceki yazılarımdan birinde “az gören” olmanın yarattığı kimlik karmaşasına dair yaşadığım deneyimlerden bahsetmişim. Bu deneyimlerin daha çok çocukluk ve gençlik dönemlerinde bende uyandırdıklarını sizlerle paylaşmaya çalışmışım. Bu yazım ise, biraz o yazının devamı niteliğinde olacak, biraz da hem gören hem de kör kişilerin az görenler üzerinde yarattığı etkilerden bahsetmeye çalışacağım.

Aslında neden ben bu konuya bu kadar önem veriyorum biliyor musunuz? Türkiye’de az gören bireyler üzerine yapılan çalışmalar, yazılan makaleler çok az. Aile bilinçlendirmesi bazında bakıldığında, özellikle benim çocukluk dönemimi düşünecek olursak, neredeyse hiçbir yönlendirmenin olmadığını söylemek yanlış olmaz. Günümüze dahi baktığımızda, az görenler özelinde yapılan çalışmaların yeterli nitelikte olmadığını söylemek mümkün.

Örneğin, bir göz doktoruna gidiyorsunuz; yaptırdığı şeyler, karşıdaki harfleri okutmak, belli bir mesafeden parmak saydırmak ve ışığı takip ettirmekten ibaret. Oysa işlevsel görme değerlendirmesi bu şekilde yapılmamalı. Bu kişinin yaşamsal deneyimlerinin sorgulanması, günlük yaşam içinde neleri, nasıl yaptığının belirlenmesi, yararlandığı ipuçlarının saptanması, hem tıbbi hem de eğitsel anlamda görme değerlendirmesinin yapılması ve tüm veriler ışığında izleyeceği yol haritasının disiplinler arası bir bakış açısıyla çizilmesi gerekmektedir. Doktor örneğinden yola çıkacak olursak, doktorların hala tıbbi bakış açısından kurtulamadıkları, bu işin eğitsel boyutunu pek de dikkate almadıkları görülmektedir. Yapılan muayeneler bile tamamen görmeye odaklanan muayenelerdir. Oysa az gören kişi var olan görmesini nasıl koruyabilir, işlevsel olarak nasıl kullanabilir, ne gibi araç-gereçlere ihtiyaç duyar? Şeklinde sorulara cevap arandığı pek de rastlanan bir bakış açısı değildir. Hal böyle olunca, önce az gören bireyin ailesi, sonra da kendisi bunu bir kimlik olarak kabullenmekte sıkıntı yaşamaktadır.

Kendini bir türlü bir yere koyamayan az gören birey, herkesin “normal” kabul ettiği “gören” kalıbının içine girmeye çalışır. Çünkü ne kadar herkes gibi olabilirse, o kadar “normal” kabul edileceğini bilir. Aileler doktor doktor gezerek çocuğunun görmesini arttırmak için elinden gelen çabayı gösterir, belli bir olgunluk düzeyine ulaşan az gören birey ne kadar çok gören biri gibi hareket ederse, o kadar çok rahata erişir. Peki, bunun altında yatan nedir? İnsan aslında kendisi olmak istemektedir. Kimsenin göz hapsinde olmamak, başkalarının bakışları altında bir işi yapmamak, sıradan olmak ya da başkaları tarafından görülmez olmak istemektedir. Bu nedenle, az gören kişi mümkün olduğunca, körlerin kullandığı araç-gereçleri kullanmamaya, işini yavaş da olsa kendisi yapmaya çalışır. Örneğin, az görenlerin cep telefonu kullanırken, gözünü neredeyse telefona yapıştırıp, sesli program kullandıklarında çok kısa zamanda yapacakları bir işi çok daha uzun sürede yaptıklarına çok rastlamışım. Hatta şimdi bu örneği verince, aklıma görme engelli çocuklar ve aileleriyle çalışırken yaşadığım bir olay geldi. Bir öğrencim vardı, ilkokulda okuyordu, görme oranı yazı okumaya yeterli bir oran değildi, biz eğitimciler olarak eğitsel değerlendirmesini yapmıştık ve görmesini yazı okuyarak kullanmak yerine günlük yaşam içinde kullanmasının daha işlevsel olacağına kanaat getirmiştik. Ancak ailesi ısrarla kabartma yazı değil, onların deyimiyle “normal yazı” öğrenmesini istemişti ve bu konuda ısrarcı bir tutum sergilemişti. Tabii biz eğitimciler olarak, aileye en doğru rehberlik ve yönlendirmeyi yaparız ancak onları alacakları kararlar ile ilgili zorlama hakkına sahip değiliz. Sonuç olarak çocuğun ebeveyni onlar ve çocukları ile ilgili en son kararı onlar verebilirler. Çocuk, çok büyük puntolu yazı okuyordu, hatta o yazıyı da okuyabilmek için o kadar eğiliyordu ki neredeyse kâğıdın ya da kitabın üzerine kapaklanıyordu. Çocuğun burnunun ucunda sürekli mürekkep izi olmasını hala gülümseyerek hatırlarım. Peki, sizce aile neden çocuğa bunu dayatıyordu da kabartma yazı okumasını kesinlikle reddediyordu? Çünkü kabartma yazıyı körler okur, kabartma yazı okursa normun dışına çıkacak, toplumun çoğunluğundan farklılaşacak, aileye farklı sorular sorulacak, çocuğa farklı sorular sorulacak gibi birçok neden sayılabilir. İşte çocukluk döneminden başlayan bu çelişkili yaşam tarzları, ergenlik, yetişkinlik, belki de yaşlılık dönemine kadar az gören bireyin kendine net bir yer bulamamasına neden oluyor.

Biraz da madalyonun öteki yüzünü çevirelim. Körler arasında az görenlerin kabulü nasıl gerçekleşiyor? Körler okullarında birkaç dönem çalışma deneyimim oldu. Ayrıca körler okullarından mezun kişilerin de anlattıklarına şahit oldum. Az görmesi

nedeniyle, körler okuluna giden kişilerin gören gibi kabul edilmelerine, sorumluluklar yüklenmesine ve kör kişinin işlerinin az gören çocuğa yaptırılmasına ne diyorsunuz? Oysa “Eğitim ilk olarak ailede başlar, okulda devam eder.” deniyor. Zaman zaman kör akranlarının, zaman zaman da körler okullarındaki eğitimcilerin, az görenlere yüklediği sorumluluklar da onların kendilerini “gören” olarak tanımlamalarını sağlamaz mı? Oysa okuldaki herkes çocuk ve hepsinin üstlenmesi gereken sorumluluklar eşit olmalı değil mi? İşte okuldaki bu yanlış öğreti, az gören çocuğun ileriki yaşamında da durumunu kabullenmesini, yaşamını az gören birey olarak biçimlendirmesini zorlaştırıyor ve hep “gören” kimliği ile toplumda kendine yer edinmeye çalışıyor.

Kısacası, “az gören” olmak, bir kimlik karmaşası yaratıyor. Bir önceki yazımda da bahsetmiştim; görenlerin yanında “kör”, körlerin yanında “gören” olmak az gören bireyleri zorlayan bir durum. Oysa yaşam herkesin kendi yaşamı, neyi nasıl yaptığımız kişinin kendisini bağlar. Tabii ki deneyimlerimizi her zaman birbirimizle paylaşacağız, konuşacağız, tartışacağız, yazacağız, tüm bunları yapacağız ki zenginleşelim. Ancak içinde olmadığımız bir yaşantıyı yargılamak, deneyimlemediğimiz durumları acımasızca sorgulamak, bize hiçbir şey kazandırmaz. Herkesi anlamamız da gerekmiyor, kabul etmek yeterli. Unutmayalım ki bizi zenginleştirecek olan farklılıklarımızdır.

X-SAKATLAR

Bahar Yavuz

psybahar@gmail.com

Sayı: 66, Ağustos 2019

Bu bayram benim için birden fazla otobüs yolculuğu demektir. Bunlardan birinde, GETEM'deki sesli betimlemeleri tararken rastladığım ve daha evvel izlemediğim X-men filmlerinden birini izlemek istedim. Tabii ilkiyle başlamak en makbul olandı. Bu zamana kadar insanların bolca izlediğini bildiğim bu seriyi, abartı mutant hikâyesinin ve Amerikan rüyasının bana fazla gelebileceği önyargısıyla kendimi izlemekten alıkoymuştum. Ne var ki içinde sakatlık üstüne birkaç laf edebilecek malzeme varmış. Her yerde paralellikler görmek biraz aktivizm nezlesi gibi görünse de bir yanılla perspektif tazeleyici.

X-men karakterleri ve filmlerin kurgusunu anlatarak başlamayacağım. Benim gibi bilmeyen kaldıysa GETEM'den betimlemeli olarak keyifle izleyebilir. Burada dikkati çekmek istediğim nokta yalnızlaştırılan, korkulan, ötekileştirilen, düşman haline getirilen, kendini olduğu gibi var ve ifade etmekten men edilen bir grubun marjinalleşme ile kendi olma direnişi arasındaki makasın birtakım belirleyicilere sahip olduğu. Bu, kendinizi nerede konumlandıracağınızı doğrudan etkiliyor. Eğer size duyulan nefret, tiksinti, korku, öfke gibi kaldırması ağır hislerse, bunların yaratabileceği yıkımı hesaplayamıyorsanız dahi sezersiniz. Çünkü deneyimi de etkisi de etrafı toz duman eden, asla müzakere zeminine izin vermeyen bu tahribat çekirdeği duygular ne kadar yoğun olursa ötekileştirilene o kadar yalnızca kendini savunma imkânı sunar. Bu da tabii ki şiddet ne denli yakıcıysa, karşılığın o denli sert olmasını beraberinde getirir. Bu yüzden nefret suçlarının kimilerince masum bulduğu hallerle başlasa da altında yaralayıcı darbeler barındıracağını bilerek, olası zararı sebebiyle suç olduğunu savunuruz. Nitekim nefret, nefret suçu diye dilimize pelesenk olan her ne varsa, yoğunluğuyla mağduru marjinalleştirme potansiyeli taşıyarak, tiksiniç görüleni, zarar vereceğine inanılanı hakikaten de öyle yapma ihtimalini büyütür. Hâlihazırda düşmanca ve tahrip etmekten uzak bir biçimde varlığını sürdürse bile, Tümüyle reddedilme, en doğal halinden dahi korku duyulma, yaşam alanından mahrum bırakılma diğer türler hakkında cesurca konuşmasak da insanlar için sarsıcı, güven

kırıcı, aşağılayıcıdır. Bu nedenle örneğin Magnito gibilerini tuhaf karşılamak, üstünde durmak yerine "O kötü zaten." demek fazlaca indirgemeci bir yaklaşım olur. Kısaca kötücül duyguların yoğunluğuyla marjinalleşme ucunun bulunduğu makas ağzı o kadar büyüktür demek pek de yanlış olmaz.

Peki ya iyi adam ötekiler (X-men) ve tümüyle kötü ötekileştiren insanlar? İyiler bu hallerini tüm düşmanlığa ve itilip kakılmaya karşın nasıl koruyabiliyorlar dersiniz? Onlar koruyabiliyorsa eğer, neden Magnito gibi pis tiplerin türemesi kabul edilsin? Burada benim fikrimce farkı yaratan sözcük "yalnızlaştırma". Nerede ve nasıl olursak olalım, kendimiz olmakta, var olmakta yalnızlaştıkça mutsuzluğumuzun arttığını birçoğumuz farklı ortamlarda deneyimlemiştir. Bu yalnızlaşma fizikselden çok duygusal, benliğimizi ortaya koyma bağlamında bir yalnızlaşmadır. Bunun tam zıttı bir etki yaratan ise sevgi ve dayanışma. Sevilip desteklendiğini bilenler, kabul gördükleri hissini taşırlar. Kabul, insana nefrete karşı direnme, kendini ortaya koymada sebat yaratan bir etkiye sahiptir. Bunu sakatlık ve diğer tüm kimliklerinizle huzurla var olabildiğiniz ortamları hatırlayarak teyit edebilirsiniz. Hal böyle iken büyük nefret, öfke ve düşmanlığın açtığı makasın diğer ucunda, bu koca duygulara direnen kenetlenmiş bir dayanışmayı fark etmek hiç de zor olmayacaktır. Diğer bir kısımdaki şaşkın, öfkeli, nefret eden, anlayışsız insanların varlığı fazlaca kötücül görünebilir. Bu denli büyük bir reddin, nefretin, yıkımın faillerinin hiçbir yerde en azından nötr varlıklar olarak bile çizilemeyeceğini artık tecrübe ettik sanıyorum. Bir şekilde tiksinti, nefret, öfke duyduğumuz bir grubun herhangi bir üyesinin farklı olabileceğine kendimizi çoğunlukla ikna edemeyiz. Bunu başarabilmek için bu kadar yoğun duyguların azaltılması gerekir. Hangimiz çöp kamyonu geçerken ilk kez duyduğumuz çok kısık bir şarkıyı anlayabiliriz ki?

Sakatlık meselesine bu bakış açısıyla dönüp baktığımızda da bazı çocukların okuldan atılması için velilerin topluca öğrencileri okula göndermeyişi, kafelerden engelli çocuk ve gençlerin kovuluşunu, onların yaptığı işe güvenilmeyişini, örneğin şizofrenisi olan bireylerin sadece etrafındakilere saldırdığı inancıyla insanların çeşitli tutumlarda bulunuşunu şöyle bir zihinden geçirmek yeterli olacaktır. Sakatlığın sadece görünür hallerden oluştuğunu ve kör, sağır, tekerlekli sandalyeliye nefret denebilecek yoğun duygularla yaklaşılmıyor diye, farklı biyolojik ve zihinsel durumlara sahip ve

şiddetle ötekileştirilenleri görmemek sakatlık içinde de ayrı bir ötekileştirme sayılabilir. Bu yüzden X-men bana hem marjinalleştirilen çeşitli sosyoekonomik, etnik, dini grupları, LGBTİ bireyleri hem de bu potansiyeli taşıyan çeşitli sakat kimliklerini çağırıyordu.

Potansiyel diyorum çünkü henüz kimse diplomasına rağmen “Oraya, buraya saldırırsın.” bahanesiyle işe alınmadığı, her çocuk gibi eğitim hakkından yararlanmadığı, parasını ödemediği halde herkes gibi kültür, sanat ve spor etkinliklerine katılmadığı, kirasını ödeyebileceği halde ev sahiplerince evini yakar yıkar diye reddedildiği, oy verme, bağımsız yaşama, istediğiyle evlenme gibi hakları elinden alındığı, yetenek ve ilgisi olan alanda eğitim alıp ilerlemesi engellendiği için isyan etmedi, hiçbir yere hiçbir zarar vermedi. Sabırla ve tüm yasal hukuki dayanaklara bir şekilde hala inancını koruyarak ya da en kötüsü kendi yolunu bularak var olmaya, hayatta kalmaya devam ediyor.

PLAJ İPUÇLARI

Engin Yılmaz

engin_yilmaz@yahoo.com

Sayı: 66, Ağustos 2019

Selamlar dostlar. Bugünlerde yine “engelsiz plaj” başlıklı haberleri okumaya başladık. Fakat Engelsiz plaj denen kavram, genellikle fiziksel engellilerin tekerlekli sandalyeyle denize kadar gitmelerini sağlayan çalışmaları işaret ediyor. Bu da çok önemli tabii. Diğer taraftan kör bir birey için çok da değişen bir şey yok gibi görünüyor. Şezlongu bulmak, boş şezlong ayarlamak. Onca dolu kumsaldan ilerleyebilmek, denize girdiğinizde doğru yerden kıyıya çıkmak, soyunma kabinlerine ulaşmak, hepsi ayrı bir çalışma gerektiriyor.

Ben de hazır yaz ayı devam ediyorken, kendi plaj deneyimlerimizi yazmak istedim. Bu satırlarda yine tatil konulu iki yazı kaleme almıştım, ama bunlar daha çok otel deneyimlerini kapsıyordu. Bu sefer ise, Bozcaada Caz Festivali sırasında dört gün gündüzlerimizi geçirdiğimiz Ayazma Plajı özelinde kullandığımız ipuçlarını paylaşmak istiyorum.

Caz festivalinin konserleri akşam 19.30 civarı başladığından ve gün içi programlar pek de ilgimizi çekmediğinden sabahtan akşama kadar plajdaydık birlikte gittiğimiz grup ile. Herkes kör olduğundan plaja giriş sonrası kendi ipuçlarımızı geliştirdik.

İlk amaç kendimize bir şezlong bulmaktı. Daha önce bir defa daha aynı yerde tatil yaptığımdan, plajın en sağında bir şezlong bulabileceğimiz bir yer olduğunu biliyordum. Ama plajda güneşlenenler, şemsiyeler ve diğer şezlonglar arasından oraya ulaşmak, yeni bir strateji gerektiriyordu. Bunun için kumsala inen yerden dümdüz deniz kıyısına kadar yürüdük. Taki, ayaklarımıza su hafif çarpıncaya dek. Sonra da sağa dönüp ilerledik. Bu, bize insanlara çarpmadan rahatça yürüme imkânı verdi. Arada çocukların yaptıkları kum havuzları varsa da, çok daha az engelleyici oldu bunlar. Böylece görevlilerin olduğu yere gidebilmiş olduk. Plajda geçirdiğimiz her gün gidış

gelişlerde bu yöntemi kullandık. Eğer ayağınızda terlik veya sandalet varsa ve biraz ıslanmasını sorun etmiyorsanız, tavsiye ederim.

Şezlonglara yerleştikten sonra, ikinci sorun denize girdiğimizde tekrar aynı noktaya nasıl ulaşacağımız meselesiydi. Bunun için birkaç önlemi bir arada değerlendirdik. Her şeyden önce bazı doğal ipuçlarımız oldu. Bunlardan ilki, hemen yanımızda sürekli plaj voleybolu oynayan grupların olmasıydı. Denizde top sesi duyuyorsak doğru kıyıya yakındık.

İkincisi, hemen girdiğimiz yerde, kıyıdan denizin içine dek uzanan güvenlik şerit ipinin olmasıydı. Denizde bu ipe dokunduğumuz an, doğru yere gidiyorduk.

Bence gittiğiniz her yerde doğal ipuçları var. Ama ilk etapta bunları araştırmak, bir dedektif gibi etrafa o gözle bakmak her zaman işinizi kolaylaştıracaktır emin olun.

Tabii biz bu doğal referanslarla yetinmedik. Şemsiyelerin bağlı oldukları direklere bastonları da açık şekilde bağladık örneğin. Böylece yerimiz daha görünür bir hale geldi. Kaybolursak, “Bastonların olduğu çadır” dediğimizde, daha kolay destek bulabiliyorduk.

Aldığımız bir diğer önlem, cep telefonlarından birinde Radyo Voyage açmak oldu. Bazı plajlarda kendiliğinden müzik de oluyor ama bizimkisinde bu, pek tutarlı değildi. O yüzden kendi müziğimizi kendimiz oluşturalım dedik. Bu da, özellikle kıyıya çıktıktan sonra nokta atışıyla yerinizi bulmakta faydalı oluyor.

Denizde yüzerken bazen insanın kafası karışıp “Şu an acaba nereye doğru yüzüyorum?” diyebiliyor. En azından ben yeterince becerikli olmadığım için bunu diyorum. O noktada denize ilk girişimde, güneşin bana göre konumunu mutlaka kontrol ederim. Örneğin derine doğru giderken sağ taraftaysa kıyıya giderken, solumuzda kalır. Özellikle çok açıldıysanız ve yeterli ses ipucu yoksa faydalı oluyor. Tabii sabah ve öğleden sonra bu konumların değiştiğini de hatırd tutun.

En güzel sürprizleri sona sakladım. Avukat Güven Kışlalı'yı tanıyanlarınız vardır. Onun en büyük hayali denizde cep telefonuyla navigasyon yapmak. Hatta bunun için

birkaç yıl önce su geçirmez bir kılıf alıyor. Birkaç gün de kullanıyor ama sonra iPhone telefonu sizlere ömür. Fakat bu dayanılmaz çekici hayal için hepimiz araştırmalar yapıyorduk. Çanakkale'de yaşayan ve geldiğimizi duyunca Bozcaada'ya bizi ziyarete gelen Emre Bağ müthiş bir küçük kılıf getirmiş. Decathlon'dan aldığı bu kılıf telefonlar için. Su geçirmiyor. Telefonu içine koyup ağızını kilitliyorsunuz ve ipiyle kılıfı boynunuza asıyorsunuz. Dediğine göre, yine bazılarınızın tanıdığı Can serhat, bununla epeyce bir denizde yüzüp müthiş bir deneyim yaşamış. Ben durur muyum, telefonu feda etme riskini göze alıp Emre'den bir günlüğüne kılıfı ödünç aldım. İçine kendi iPhone 8'imi koydum ve açıldım uzaklara. Sonuç? Halen bu yazıyı size iPhone 8 MBraille uygulamasıyla yazabiliyorum. Yani her şey yolunda gitti. Bu o kadar önemli ki, nokta atış kıyınızı bulmak, çok açılırsanız bile endişe etmemek açısından harika bir şey. Bulduğum kıyıcı Blind Square ile ekledim önce. Sonra 50-60 metre ileride uygulamayı çalıştırıp buraya yüzerek navigasyon yaptım. Gerçekten yeni bir engelsizleşme deneyimi oldu ve bu çok iyi hissettiriyor.

İstanbul'a döndüğümde, ilk fırsatta Decathlon'a gidip aynısından aldım kendime. Ama onu başka bir amaç için kullandım ilk olarak. Yıllar öncesinde bizim bir valiz bulucumuz vardı. İki kumandalı bu cihazın bir kumandasını valizin içine yerleştiriyorsunuz ve diğerinden düğmeye basınca sinyal veriyordu. Hakikaten uçaklarda çok işimize yarıyordu bu sistem. Ama çabucak bozuluyordu. Geçenlerde duyduk ki bunun yenisi çıkmış. Bir kumandaya bağlı beş ayrı sinyal veren küçük aygıt var. Bunların her biri için kumanda üzerinde beş düğme var. Ve önce kumandayla aygıtları eşleştiriyoruz, sonra eşleşen düğmeye basınca aygıt bip sinyali veriyor üç kez. Bu aygıtlardan ikisini GETEM'DEKİ klima kumandasına ve evdeki televizyon kumandasına bağladım. Çünkü her ikisini de sıkça kaybediyorum ve sinir bozucu olabiliyor zaman zaman. Hakikaten de işe yarıyor. Aygıtların arkasında yuvarlak iki tarafı yapışkanlı stikerler, minik aygıtları istediğiniz yere yapıştırmanıza imkân sağlıyor. Fiyatı Beyid'de 150 TL civarı.

“Bunun tatille ne alakası var?” diyorsunuz sanırım, durun bekleyin geliyor şimdi. Decathlon'dan 40 TL'ye aldığım kılıfın içine ben bu büyük kumandayı yerleştirdim. Küçük stikeri de İstanbul'a döndükten sonra Boğaziçi Üniversitesi'nin yüzme havuzuna gittiğimizde kullandığımız şezlong üzerine koydum. Bizim havuz biraz büyük. Ve eskiden kullanılan kulvarları da kaldırdıkları için zaman zaman kumandaya basıp gelen

bip sesine göre Şezlongu bulmak çok daha kolay oldu bu gidiŐimizde. Özellikle havuzdan çıkıp bir Şeyler yedikten sonra yeri bulmak vs, çok daha rahat oldu diyebilirim.

Kısaca dostlar, elbette tatil yerlerinin daha erişilebilir olması için her türlü mücadeleyi yapmamız Őart. Fakat bir yer erişilebilir değil diye hayallerinizi ertelemeniz gerekmiyor. Biraz doğal ipuçları, biraz krcl beceriler, biraz teknolojiyle bağımsız ve doya doya tatil yaŐayabilirsiniz. Belki bu anlattıklarımın hiçbiri size uygun değil. Belki çok farklı sıkıntılar oluyor ama burada neyi amaladığınızı düŐünmeli. Gerçekten de kararları kendinizin aldığı bir ortam yaratmak istiyorsanız, size dayatılanlara ve kr olmayanların, “Aman dur! Yapma, gitme! DŐrsin, kaybolursun” referanslarına göre değil, kendi yol haritanıza göre bir plan yapmaktan geçiyor bunun yolu.

Erişilebilir tatiller.

BİLDİKLERİMİZ VE BİLMEDİKLERİMİZLE EMİNE KOLİVAR İLE SESLİ BETİMLEME ÜZERİNE SOHBETİN İKİNCİ BÖLÜMÜ

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 66, Ağustos 2019

Geçen sayımızda ilk bölümünü yayımladığımız sohbetimizin ikinci bölümüyle karşınızdayız sayın okuyucular. İşte buyrun:

Gülcan: Sen işin bu ayağında değilsin ama gene de bildiğin kadarıyla montajlama için teknik bir temel arıyor musunuz? Bununla ilgili ayrı kurallar var mı uyulması gereken? Filmlerden benim aklımda kalan şu: Sen ya da başka bir sesli betimleme seslendirmeni seslendirdiği zaman, onu DVD veya mP3 dosyasına entegre ediyorsunuz ama Hayal Ortağım'da ayrı bir ses dosyası var. Bu sinemada film izlerken film ile anında eşleşiyor ve betimleme uygulamadan ayrı takip edilebiliyor. Aynı film televizyondan izlenirken Hayal Ortağım'daki ses dosyası ile entegre olabiliyor mu? Kemal Özceyhan Semineri'nde sesli betimleme değerlendirilirken Skype üzerinden Oğuzhan sormuş. Hayal Ortağım'daki gibi sesli betimleme ses dosyası ayrı olsa ve kör izleyici herhangi bir yerden bulduğu film videosu ile seslendirme dosyasını eşleştirse, betimleme takip edilebilir mi? 2017 Ocak ayından bu yana bu anlamda değişen bir şeyler var mı? Veya işte montajlama ile ilgili neler söyleyebilirsin?

Emine: Şimdi şöyle: Montaj konusunda daha detaylı bilgiyi alacağın kişi Olgun'dur. Çünkü montaj grubu ile daha çok o ilgileniyor. Öncelikle şunu söylemek isterim. Sesli Betimleme Derneği'nin montaj hizmeti aldığı kurum, Dağ Prodüksiyon. Aslında SEBEDER ile organik bağı olmayan farklı bir kurum ama uzun yıllardır birlikte çalışıyoruz. Ankara Ofisi ile SEBEDER mekânları altlı üstlü olduğu için zaten... Oraya işe alınacak kişilere SEBEDER müdahil olmuyor. Ancak beklediğimiz özellikleri biz onlara dayatıyoruz. Şunları yapabiliyor olması; montaj programını kullanabiliyor olması; en baştaki tabii ki de aranan özellikler.

Tabii ki uyulması gereken kurallar var. En başta betimleme sesinin, filmin sesinin üzerine çıkmaması. Filmin efekt seslerinin veya müziğinin kısılmaması. Filmin

sesine çok fazla müdahale edilmemesi. Betimleme sesinin temizlenip doğru aralıklara yerleştirilmesi gibi çok basit... Bunlar en temel kurallar ama bunun dışında da Olgun'un sana anlatacağı kim bilir ne kadar kural vardır. Ben o işin çıkışına bakarım. Mesela "olmuş, olmamış", gibi. Ama o arada ne tür işlemler oluyor, Olgun'dur o işin bizim içimizdeki uzmanı.

Hayal Ortağım için yapılan işlerde, evet biz betimlemeyi MP3 dosyası olarak gönderiyoruz, biliyorsun. Ve oradan indirip uygulama onları eşliyor filmle betimleme sesini ve dinliyorsunuz. Bunu televizyondan bildiğim kadarıyla dinleyemiyorsunuz. Çünkü orada senkrona kaymalar yaşanıyor. Ama sinemada yayınlanan versiyonu internette bulabilirseniz, Bildiğim kadarıyla orada da eşleşiyor ve siz izleyebiliyorsunuz.

Gülcan'ın yorumu: Anladım. Dolayısıyla aynı video bulunamayacağı için şimdilik o sistem mümkün değil gibi gözüküyor değil mi bugün itibariyle?

Emine: Betimleme Tartışmaları'nda bunu yaptığını söyleyen arkadaşlar olmuştu. Zaman zaman sinema salonlarından filmler dışarı sızabiliyor. O sanırım öyle bir şeyden bahsetti. Ama internet ortamında zaman zaman sanırım bulana rastlayabilirsiniz, Bilmiyorum.

Gülcan'ın yorumu": Yok yok! Mesela sen metni yazdın. Eski bir film de olabilir. Şimdi sesli betimlemesi var ama diyelim ki "Al Yazmalım Selvi Boylum" için. Sen metni yazdın. Bir şekilde filmin videosunu bulduk. Ama dolayısıyla aynı video bulunamayacağı için onların eşleşmesi çok zor. Bugün o mümkün değil.

Emine: Aa evet! Özellikle yabancı filmlerde dublajda da sıkıntı yaşarsınız. Zaman zaman çok farklı dublajlara biz de rastlıyoruz ve çok sıkıntı yaşanabiliyor. Mesela bir kurumun yaptırdığı bir filmi başka bir kurum da istiyor. Biz en azından bir revizeden geçirerek aynı metni kullanabilir miyiz diye bakıyoruz ama dublaj değiştiyse isimlerin okunuşundan tut da bazen rakamlar bile farklı çevrilmiş oluyor. Böyle biz, aynı filmi bir daha baştan hazırlıyoruz. Çok farklı sıkıntılar da çıkabiliyor.

Gülcan: Peki, Şebbi Aruz, Fındıkkıran Balesi ve çeşitli tiyatro betimlemelerinin olduğunu gene siteden okuyoruz. Ayrıca Betimleme Tartışmaları grubundan da biliyoruz. Bunlar nasıl yapılıyor kısaca anlatabilir misin? Ben çok merak ediyorum. Mesela İzmir'de de bir tiyatro betimlemesi olmuş. Ben duyurularda çok geç gördüğüm için ne yazık ki katılamadım. Oysa çok isterdim böyle bir deneyimi yaşayabilmeyi. Nasıl oluyor bu sistem?

Emine: İzmir'deki betimlemede bizden sadece metin istediler. Orada seslendirmeyi onlar yaptı. Bizden herhangi biri salonda değildi. O yüzden sürecin devamını takip edemedim. Bu aslında çok tercih ettiğimiz bir şey değil. Çünkü bu tür spontane anlatımlarda; bu bir konferans olabilir, tiyatro olabilir, dans olabilir, "Ben metni yazdım, bitti." diye bir şey yok. Spontane bir iş yapıyorsunuz ve o anda farklı bir şey gelişebilir sahnede. Siz genel provanın videosunu izleyerek çalışırsınız. Tiyatrolardan bahsediyoruz. Orada iki oyuncunun konuşması arasında beş saniyelik bir süre var ve siz beş saniyeye göre metin yazarsınız. Bu on kelime demektir. On kelimelik bir betimleme yaparsınız oraya ama sonra; oyuna geldiğinde belki birinci oyunda da beş saniye verirler o araya ama ikinci oyunda sadece iki saniye boşluk verirler. Çünkü tiyatro çok anlık gelişen bir şeydir. Yani iki saniye bekler ve hemen diyalogunu girebilir oyuncu. Orada betimlemecinin önünde on kelimelik bir metin var ama o anda oyuncu girdi ve betimlemecinin anında toparlayıp çekilmesi gerekir. Yoksa oyuncu konuşurken bir yandan betimlemeci konuşuyor olacak. Ani oluşacak durumları çok hızlı toparlayabiliyor olması, doğal olarak betimleme tecrübesinin olması gerekiyor. Hem betimleme hem seslendirme tecrübesinin olması gerekiyor. Tiyatrolarda durum bu. Tabii ki tiyatrodaki oyuncular bir yandan betimleme yapılacağı konusunda uyarılırlar ve bütün o zaman aralıklarına uyarlar vs. Ama Türkiye'de o kadar az tiyatro betimledik ki. Bu konuda, "Evet artık böyle yapıyoruz; Bu iş oturdu." diyemiyorum size. Tabii ki şu olabilir; Bu yapılabilir Ve bu sorunlar yaşanmayabilir diye bir sürü çözüm üretebiliriz ama henüz o çözümleri üretecek kadar materyali betimlemedik biz. Umarım bir gün tiyatrolarda daha fazla betimleme yaparız ve bunları da aşmak için çözümler üretmeye başlarız.

Şebi Aruz daha farklıydı. Tabii ki onun genel provası vs gelmedi. Şebi Aruz'u ben betimledim. İki yıl betimledik. Ben gitmeden önce daha önceki Şebi Aruzları

internetten şöyle bir izledim ve neyle karşılaşacağıma dair bir fikir edindim. Her zaman için bizde kuraldır. Mekânı da anlatırız. Salonun fotoğraflarını önceden internetten araştırdım ve buldum. Programı bulmaya çalıştım. Neyle karşılaşacağımı bilmek için. Zaten özel ilgi alanımdır tasavvuf. Biraz okurum, ederim. O yüzden de biraz hakimdim duruma ama daha fazla okudum. Çünkü aşırı yabancı değilim ama biraz bilirim ama anlatmak başka bir şey. Onun için de Mevlevilikteki bütün o akışı öğrendim. İşte kıyafetler hakkında araştırma yaptım. Mesela başında başlık demedim de sikke dedim; üzerindeki cübbe demedim de hırka dedim gibi... Çünkü bunlar daha tasavvufi terimlerdi. Bunları not aldığım sayfalar vardı önümde.

Orada ne yaptık? Cumhurbaşkanı'nın da geleceği bir programdı. O yüzden oradaki protokolü de anlatmak gerekiyordu. "Protokol ne yapıyor? Nereye oturdu? Ne yapıyorlar?" Sonra sahneyi anlatmak gerekiyordu. İşte "Sahneye kim çıktı? Ne giymiş? Şu an ne yapıyor?" tarzı anlatımlarla gerçekleştirildi.

Aslında güzel bir deneyimdi. Bir betimlemeci olarak beni besleyen bir deneyimdi. Yeni bir şey yapmak tabii ki güzel. Araştırmak, onun üzerine notlar almak. Onu deneyimlemek çok güzeldi. Bence gelen görme ve işitme engelliler de aslında memnun kaldılar ama daha sonra programın betimleme ayağı devam etmedi.

Fındıkkıran Balesi, o apayrı bir deneyimdi. Türkiye'de tektir hala. Başka herhangi bir dans betimlenmedi. Orada da dediğim gibi; Aslında betimlemenin o ilk zamanları gibi. Bir işte ilerlemek için; Birinci işinizde mükemmel bir iş ortaya çıkaramazsınız zaten. Bunu beklemek de haksızlık olur. Hele önünüzde bir örneğiniz yoksa. İkinci iş, üçüncü iş, dördüncü iş; onuncu iş, yirminci işin gelmesi ve sizin her işte bir öncekinin üstüne çıkıyor olmanız... İlerleme budur. Biz, Fındıkkıran'ın üstüne başka bir şey yapmadık. O yüzden ilerledik, ilerliyoruz, şunları yapıyoruz diye anlatamıyorum. Fındıkkıran başka bir deneyimdi. Orada balede, dansta sahne önemliydi. Dekor önemliydi. Oyuncuların kıyafetleri, makyajları, saçları vs önemliydi. Ve tabii ki Fındıkkıran'ın hikâyesi önemliydi. O hikâyeden kopmadan hareketleri duymaları gerekiyordu. O hikâye bağlamını hiçbir zaman kaçırmadan; sahneye kim girdi, kim çıktı? O mimikler, yüz ifadeleri, hareketlerin anlamları; mesela sert mi, köşeli mi, daha naif ve yumuşak bir şekilde mi akıyor?" Çünkü bunlar aslında hikâyeyi besleyen şeyler.

Bunlardan kopmadan ama tabii ki bale hareketlerini de anlattık. Bir dansçı arkadaş bana danışmanlık yaptı. Ben de internetten çok fazla araştırma yaptım. Tabii ki genel prova videosu bize gönderilmişti. Yani ben hangi hareketle karşılaşacağımı biliyordum. Ön hazırlık süreci gerçekten çok çok çok zordu ve yoğun geçti. Oradaki süreç daha farklı zordu. Çünkü bir spor spikeri gibi, tempoyu hiç düşürmeden anlatmak gerekiyor olanı biteni. Çünkü sahnede de tempo hiç düşmüyor. Ben hep onu söylerim; Filmlerde de bu böyledir. Çok aksiyon bir filmi şu tonda okuyamazsınız. "Sakin ve ağır bir tonlama.". Bu şekilde olmaz. Biraz o filmin temposuna uymanız gerekir. Fındıkkıran Balesi'nde de öyle. Sahnede bir dans var; sürekli bir devinim ve hareket var. Doğal olarak bir spor spikeri gibi o şeylerle uyumlu bir ritimde gitmek gerçekten yorucuydu ve son beş dakika kadardı sanırım, bir başka arkadaşına devrettim. Biz betimlemecilerden bir arkadaşına. O devam etti. Sonra ben tekrar dinlendikten sonra aldım gibi oldu.

Umarım devamı gelir. Umarım bu tür işler yapılmaya devam eder. Hem betimleme anlamında bize katkısı olacaktır, deneyim kazandıkça biz de ilerleyeceğiz. Hem de tabii ki izleyici, dinleyici kitle için farklı bir alan açılmış olacaktır. Onlar da "Hadi bugün Fındıkkıran'ı izlemeye gidelim. Bugün Operadaki Hayalet'i izlemeye gidelim."; diyeceklerdir.

Gülcan'ın yorumu: Muhakkak. Bu noktada iki şey söylemek istiyorum. Birincisi daha önce de bahsi geçtiği gibi; senin gösterdiğin özverinin yarısını genel anlamda izleyici, özel anlamda da kör izleyici ya da sağır izleyici gösterip bir şeye hazırlıklı gittiği zaman, muhakkak ki anladığı, Şebbi Aruz'dan anladığı, Fındıkkıran'dan anladığı ya da tiyatrodaki konudan anladığı çok farklı olacaktır. Ben bunu gittiğim gezilerde de hissettim. Mesela benim gittiğim gezilerde genelde gören katılımcılar vardı. Aralarındaki tek kör bendim. Gittiğim yerlerde dokunabildiğim kadarıyla, duyabildiğim kadarıyla bilgi sahibi olabildim. Örnek olarak en basitinden Kapadokya konusunda bilgi edinip gittiğim zaman, dinlediklerimden ve dokunduklarımdan algıladıklarım çok daha anlaşılır oldu.

İkincisi ise deneyim kazanmak noktası. Bu her işte böyledir. Herkes için bu böyledir. Yaptığım bir işte, yaptığın bir kek de bile ilk seferinde acemi talihi dışında başarılı olan çok azdır herhalde. Bununla birlikte bir baleyi, bir tiyatroyu deneyim

kazana kazana anlayan da anlatan da geliŒecektir. Bir tiyatro oyuncusu bile ilkinde belki bir Şey anlamamıŒ olabilir. Onun için belki bir anlam ifade etmeyecektir. Ama sinema veya tiyatro salonuna giden körler arttıa; Bu iŒten çıkarım sağlayanlar arttıa; muhakkak tiyatro oyuncusunun bile bence anladığı ve bu iŒe verdiği değer çok aha farklı olacaktır.

Emine: Evet, evet! Mesela kübik filmleri izliyorsanız, eğer yönetmene dair hiçbir fikriniz yoksa gözleriniz tamamen kapalı oturur ve filmini izlersiniz. Ama siz eğer o yönetmenin daha önceki filmlerini izlediyseniz, o yönetmenin filmlerinde nasıl sembolik öğeler kullandığını ya da renkleri nasıl kullandığını ya da nasıl aılar kullandığını vs biliyorsanız, Bu sadece görmeyenler için değil, görenler için de geçerli. Onu anlatmaya alıŒıyorum. O yönetmenle ilgili daha önceden bir bilginiz varsa, bir araŒtırma yaptıysanız o filmi baŒka gözle izlersiniz. Mesela bir filmi izliyorsunuz. Deneyin bunu. Sonra ıkın ve o filme dair yapılan sinema eleŒtirmenleri, illa profesyonel eleŒtirmen olması gerekmiyor, gayet amatör ya da sinema ğrencisi ya da meraklıları tarafından yapılan eleŒtirilerde var internette her yerde, okuduğunuzda "Ben filmi izlememiŒim ki." diyorsunuz. "Aman Allah'ım! Ben bunu grmemiŒtim ki. Bu, bu demek miymiŒ; Gerçekten mi? AA hiç fark etmedim." falan yani. Çok normal. Tabii ki bunu yapmayabilirsiniz ve filmden hiçbir Şey anlamaz mısınız? Anlarsınız. Çok normal bir Şey bu. Bazı insanlar meraklıdır, araŒtırma yapmayı sever ve daha farklı bir tat alırlar. Bazı insanlar olabilir, araŒtırma yapmak istemiyordur, sadece izleyip çıkmak istiyordur. Evet, betimleme onlar için de bir yere kadar anlatır ama özellikle belli yönetmenlerin, aslında bence bütün filmler için geçerli ama hele hele belli bir kesim yönetmenleri izliyorsanız, mutlaka öncesinde bilgi sahibi olmanız gerekir.

Bizim metin yazarlarına verdiğimiz kurallar dosyasında çok bolt karakterlerle yazdığımız bir Şeydir. İŒleyiŒ kurallarımızda da o kurumsal olarak akar. Filme baŒlamadan önce metin yazarı mutlaka filmin yönetmeni, filmin çekim tarihi, konusu, film hakkında eleŒtiriler... Bütün bunları okuyup görmek zorunda. Bu filmin yönetmeni kim, yönetmenin daha önceki filmleri neler, yönetmene dair bir Şey varsa, yönetmen eski bir ynetmense nedir, nasıl kullanır, diye. Onlara hakim olması gerekiyor. Ama dinleyici de lütfen Şunu unutmasın: Biz size mesela "gözleri tamamen kapalıyı" anlatırken, Őundan fazlasını yapamayız. Kırmızı perde, kırmızı zemin üzerinde

yürüyerek işte kırmızı elbisesiyle. Ben size kalkıp artık şey diyemem. "Yönetmen sadece kırmızıyı kullanarak şöyle bir sembolik..." Metin yazarı bu durumda ne yapabilir? "Her zamanki gibi kırmızı" diyerek sizi o kırmızıya yönlendirebilir. Ya da kırmızının çokluğunu vurgulamak için "her yer tamamen kırmızı" diyebilir. Ondan sonrası artık dinleyiciye kalıyor. Dinleyici ya bu adam bu kırmızı rengi ya da bu mavi rengi veya atıyorum renksizlik var. Ya da işte insanların hiçbir yüz ifadeleri yok. Hiç mimik kullanmıyorlar. Robot gibiler. Bunları metin yazarı söyler ama dinleyici de merak edip bir o eleştirileri, o yorumları okuması gerekiyor. O zaman, onları okuduğunuzda sizinde zihninizde bir pencere açılıyor. Bu arada ben gören-görmeyen herkesi, bu arada kendimi de katarak anlatıyorum. Benim de zihnimde bir pencere açılıyor ve ben de o zaman yorumlamaya başlıyorum. AA! Evet diyorum. Bak şurada da şöyleydi. Belki de bu da böyle demekmiş gibi. İyi bir sinema izleyicisi böyle olunuyor zaten. Üzerine kafa yorarak, okuyarak. Yoksa öyle izledim neden anlamadım? Olabilir, demek ki biraz okumak gerekiyor üzerine.

Gülcan'ın yorumu: Demek ki her şeyin bir anlamı var. Mesela ben şeyi anımsıyorum. Celal Tan ve Ailesinin Aşırı Acıklı Hayat Hikâyesi miydi neydi? Böyle bir film vardı yakın geçmişte. Biz annem, arkadaşım ve ben sinemaya gittik. Bu filmi izlemek için. Film izledik. Bana saçma geldi. Ben daha önce o tarz bir film görmemiştim. Sinema kültürümüz de biz görmeyenlerin ya da benim, "ben kendi özelimde söyleyecek olursam" çok fazla olmadığı için, televizyonda da demek ki çok dikkatimi çekmemiş öyle bir film. "Ya dedim ne kadar saçma. Bu ne yani?" Trafik ışığı konuşuyor falan. Tamam, bir şey olduğu belli ama... Niye böyle bir şey yapılma gereği duyulmuş diye düşünüyorum falan. Hatta arkadaşım "Salak saçma konuşma, belki bunun bir anlamı vardır ama biz bilmiyoruzdur." dedi. Hatta ben, "Ya git işine." falan dedim. Sonra okuduk ki o kara mizahmış. O filmin zaten niteliği kara mizahmış. O türün gereği belki de o şekilde.

Gülcan: Konumuza dönecek olursak ben şimdi böyle fazla dağılıyorum.

Emine: Bunları zaten bir seri gibi yapcaz galiba değil mi? Seri gibi konuşmaya devam edicez. Böyle filmler özelinde de konuşabiliriz biraz daha. Mesela bu cümleyi

niye böyle kuruyoruz da başka türlü kurmuyoruz gibi. Metin yazarları neden bu şekilde yazıyorlar gibi?

Gülcan: Evet, kesinlikle. Ben şimdi ilkinde daha genel konuşup daha sonra betimleme kuralları çerçevesinde senin bir kez daha zamanını çalıp hatta belki birkaç kere zamanını alıp daha dar kapsamda da değerlendirmek isterim. Örneğin; Betimleme Tartışmaları Grubu'nda Betül Boydak Hanım'ın iletği sorular da var. Onları da benim eklediklerimle birlikte soracağım diğer buluşmamızda da. Çünkü uzun zamandır konuşuyoruz ve benim hazırladığım tüm soruları soracak olursam bir üç-dört saat daha konuşuyor olmamız gerekecek. Hem senin zamanını almak istemiyorum. Çünkü yoğun çalışıyorsunuz. Hem benim için sıkıntı olacak. Hem de kayıt açısından da benim bilgisayarımın yeri biliyorsun daha önceki sohbetimizde de sıkıntı olmuştu. Kapasitesi doldu, uyarı verince kaydı kesmek zorunda kalmıştık. Ondan sonra zaten tamamen felaket oldu. Kaydı hafızaya alamadım ve sohbetimizi tekrarlamak zorunda kaldık. Bu sebeple şimdi genel nitelikli sorup en azından bunu bu sayıda yayınlayıp sonraki sayılar ve sorular için birkaç kere daha kapını çalıp seni rahatsız edeceğim.

Emine: Estağfurullah! Hem bu arada yeni sorular gelebilir ve onları da yanıtlarız.

Gülcan: Benim şimdiki sohbetimiz kapsamında soracağım bir soru da bu tür canlı spontane betimlemelerin tekrar olup olmayacağıydı. Ama senin söylediklerinden anladığım kadarıyla şimdilik öyle bir talep ve planlama yok.

Emine: Maalesef, yok evet.

Gülcan: Gerçi yaz dönemi. Tiyatrolar vs falan tatilde. Umut ediyorum ki bir sonraki sezon, yeni deneyimlerin yaşanacağı bir sezon olur.

Emine: Umarım.

Gülcan: Peki, AFAT ve AKUT'un ve siteden aklımda kalan kadarıyla UNICEF'in de birtakım videolarını, eğitim videolarını betimlemiştiniz. Türkcell Akademi için bazı

eğitim videolarını betimlemişsiniz vs. Benim bir arkadaşım da Celal Bayar Üniversitesi'nde öğretim üyesi. O benimle kontak kurmuştu ve ben de size yönlendirmiştim. Siz de çok olumlu karşılamışsınız ve anladığım kadarıyla sesli betimlemesi işaret dili çevirisi vs yapılmış. Merak ettiğim o video sonra tekrar size ulaştırıldı mı? Onların bu çalışması iki öğrencisinin tez kapsamında yaptığı bir çalışmaydı. Meme kanseri hakkında, kişisel olarak meme muayenesi nasıl yapılır? Bununla ilgili bir tanıtım videosuydu ve bence çok gerekli bir şeydi. Onu derneğe de vereceğini söylemişti arkadaşım ama son durum ne oldu bilemiyorum. Bu tarz talepler size hala geliyor mu? Sizin hiçbir teklifi geri çevirdiğinizi zannetmiyorum. Sitenizden de bunu okuyoruz zaten. Hele ki bu tür farkındalık, duyarlılık veya eğitim videoları hususunda. Bununla ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Emine: Bu videoları evet hazırlıyoruz. Hatta zaman zaman bütçesi olmadığını söyledikleri çok küçük videoları gayet gönüllü olarak yapıyoruz. Ama kurumlar, AKUT olabilir, UNICEF olabilir ya da Bilgi Üniversitesi vs Sabancı Vakfı ile zaman zaman çalışıyoruz... Bunlar şimdi kurumsal videolar oldukları için, biz bunları herhangi bir şekilde kendimiz yayınlamıyoruz. O kurumlar yayınlıyor. O kurumların internet sitelerinde muhtemelen hala duruyordur, diye düşünüyorum. Bu tür eğitim videoları tabii ki artmalı, kesinlikle artmalı. Bize talep geldikçe yapmaya devam edeceğiz.

Gülcan: Gerçekçi bir çerçeveden bakınca çok mu karınca hızıyla ilerliyoruz? Bunların sayılarının artması hususunda ne düşünüyorsun? Filmlerin veya eğitim videolarının sayılarının artması gerekliliğini hepimiz biliyoruz da gerçekçi gözlüklerle baktığında ne düşünüyorsun bu konuda? Bizim derneğimizin sloganı; "Hayaller yaklaşmakta olan gerçeğin gölgeleridir.", diyoruz. Sence istediklerimiz çok mu hayal?

Emine: Evet, maalesef ki o noktada değiliz. Bunlar böyle çok münferit işler baktığında. AKUT, bütün videolarını değil de belli bir kesim videolarını betimletti. Ne bileyim? Diğer kurumlardan gelenler de öyle. Çok münferit işler. O projenin yöneticisi hem bütçesini ayarlamış hem işte toplantılarda bu konuyu gündeme getirmiş vs. Ama daha yolun bayağı bir başındayız. Türkiye, İstanbul'dan ibaret değil. Ankara var, İzmir var... Öylesine büyük şehirlerden bahsediyorum. Bir sürü büyük şehir var. Yapılan bir sürü proje var. Ve biz olabildiğince de bunu duyurmaya çalışıyoruz. Yıl oldu 2019,

2020'ye doğru gidiyoruz. Aslında televizyon kanallarında da betimlemeli reklamlar bile yayınlanmaya başladı. İnsanlar, "Aa! Böyle bir şey mi var? Benim hiç haberim yok." tabii ki diyebilirler. Bizim her şeyden haberimiz var mı? Bizim de yok. Belki ama gene de artık daha duyulur bir hale geldi. Daha görünür bir hale geldi. Keşke biraz daha "ne yapılabilir" dair de kafa yorsalar ve bunlar gerçekten çok küçük bütçeli işler, sadece oraya zaman ayırmak gerekir. Çünkü bu tür projeler bir anda hazırlanır ve son anda yetişir. O videolar kapatılır ve yayınlanır. O zaman da betimlemeye verildiğinde bir gün iki gün daha atıyor. Zaman zaman bu süre sıkışıklığı nedeniyle de işler bize paslanmıyor. Yetiştirememek işin mazereti olarak öne sürülüyor. Daha yolun bayağı bir başındayız. Yapılacak çok fazla şey var. Ama tabii burada yapılanları da göz ardı etmek istemem. Yapılan da çok fazla şey var. O yüzden ümitsiz miyim? Hayır değilim. Bu bir ışığın yanmasına bakar. Bakarsınız bir anda kitleler halinde insanlar bunu yaptırmaya başlamışlar. Daha duyarlılar, daha farkındalar... Neden olmasın? O yüzden ümit var olmak gerekiyor.

Gülcan: "ümit var olmak gerekiyor" söyleminden cesaret alarak... Seminerde Betimleme Kumbarası üzerine de bir sohbet olmuş. Evet, çok güzel bir proje ve çok faydalı. Siteden baktığımda benim fark edemediklerimle birlikte tek tek saydım, yirmi dört tane kategori olmuş toplamda. Bir sürü yeni kategori eklenmiş. Mutlaka daha yenileri de eklenecektir. Bunun üzerine de inşallah gelecek zamanda ayrıca sohbet etmek isterim. Burada üç boyutlu müze projesinden söz edilmiş. Üç boyut teknolojisi çok pahalı bir teknoloji. SEBEDER bunun altından ne kadar kalkabilir bilmiyorum ama buna yönelik küçücük de olsa bir ışık var mı?

Emine: Maalesef! Bu konuda çeşitli kurumlarla görüşmelerimiz oldu ama onlar tıkanı. Şu gün, şu aşamada üç boyutlu müze ile ilgili herhangi bir çalışmamız ya da görüşmemiz maalesef ki yok. Onlar tıkanı ve kaldı. Dediğin gibi malzemenin çok onun teknik tarafı biraz masraflı. Biz bunu çok istedik. Zaman zaman Boğaziçi Üniversitesi'nde olan Beyaz Baston Festival'inde bizim standımızda sergilediğimiz birtakım üç boyutlu çıktılar var. Kremlin Sarayı, Anıtkabir gibi... Ama tabii bunlar çok münferit işler. Kesinlikle haklısın. Üç boyutlu çıktılarının olduğu müze, betimleme artık üç boyutlu çıktı, bence en azından şu anki teknolojide görme engelliler için verebileceğimiz en yüksek betimleme olacaktır. Sadece sesli betimleme değil de bir

de buna dokundurarak yapıldığında; sesli betimlemeyle üç boyutlu çıktıyı eşleştirdiğinde çok daha anlaşılır kılacaktır nesnelere. Sanırım, en azından dediğim gibi şu an bugün ayın kaçı? Temmuz 2019'daki düşüncem bu. Ama sonrasında teknolojik gelişmelerle "Ya şunu da yaparsak bakın o zaman nasıl bir etki yaratıyor?" O zaman tabii ki onu da katarız işin içersine. Ama Temmuz 2019'da bence sesli betimleme Kumbara gibi görsellerde tek başına birçoğunda yeterli değil. Buna üç boyutlu bir çıktıyı da eklediğinizde sanırım oradan alınan haz, tat ve o görseli algılama en üst noktada olacaktır.

Gülcan'ın yorumu: Evet, bir görseli algılamak noktasında çok çok daha, ben bir görmeyen olarak düşünüyorum, sen anlatırken düşünürdüm, mesela bir müze düşünsek birçok görselin böyle bölüm bölüm, dedim ya yirmi dört kategori, onların hepsinin bölüm bölüm çıktılarının olduğu alanlar olsa. Altında da bir gören ya da işitme engelliler için yazılı çıktıları var. Küçük bir butonla da betimlemenin sesli dinlenebilir olduğunu düşledim. Aynı zamanda hem işitsel hem de dokunsal olarak bir görsele erişebildiğim bir mekân olduğunu düşledim. Hatta aklıma şey geldi: Hani şeyler oluyor ya, Gezici kütüphaneler falan. Örneğin bir tırda en belirgin görsellerin olduğunu, hatta o tırın Hakkâri'ye kadar gidebildiğini hayal ettim. Ne kadar müthiş bir şey olurdu. Neden olmasın? Hayal kurmak güzel şey. Gerçekten bir gün olmayacak bir şey de değil. Dilerim yakın gelecekte olur da bizler de tanıklık edebiliriz bunlara.

Gülcan: Peki, sesli betimlemenin uygulamasından söz etmiş seminerde sanırım Engin. Akıllı telefonlarda kullanabileceğimiz bir uygulamadan sanırım söz ediyor. Buna yönelik bir gelişme var mı?

Emine: Maalesef! Şu aşamada da onunla ilgili hayal kurmaktan öteye geçen herhangi bir gelişme maalesef yok. Ama aklımızda. Onun üzerine keşke biraz daha somut bir şey görebiliyor olsak. O zaman kullanacak olan kitleyle de görüşülür ve görüşler alınır ama maalesef ilerleyemedi o da.

Gülcan'ın yorumu: SEBEDER'in sitesi gayet kapsamlı bir site ama bizler, okumayı çok sevmeyenler, çok fazla didiklemediğimizden duyurulardan çok geç haberimiz oluyor. Mesela ben. Gerçi ben karınca hızıyla ilerlediğim için herhalde.

Bilmiyorum bunu sağlam takip edenler var mıdır ama? Mesela benim Çalıştay'dan çok geç haberim oldu. Eğer bu sohbete hazırlanmasaydım bu Çalıştay'dan haberim olmazdı muhtemelen.

Emine: Aslında doğru. Biz duyuruları çıkıyoruz, Betimleme Tartışmaları'na ve sosyal medyada. Ama... Bir yandan haklısın böyle bir yağmur var. Hepimiz internet çağında yaşıyoruz. Örneğin; Whatsapp'ını açtığında bir sürü mesajla karşılaşıyorsun. Facebook'unu açıyorsun... Twitter kullanıyorsan... Ama oradan bir sürü şey yağıyor bir anda. Bir sürü mesaj ve haber yağıyor. O yüzden bazılarının bir yerlere kaynaması muhtemel. Hepimiz yaşıyoruz bunu.

Gülcan'ın yorumu: Mesela bir uygulama olsa; Bildirimler açık olsa; Çünkü artık uygulamalar çok daha seri takip edilebiliyor. Bir Whatsapp bildiri gibi uygulama bildiri çok daha duyulabilir olacaktır. SEBEDER, muhtemelen çok daha fazla bildiri göndermez. En azından bir Whatsapp gibi olmaz. Bu sebeple "SEBEDER'de ne olmuş ki?" dedirtebilir diye tahmin ediyorum. Dilerim bu da yakın gelecekte olabilecek bir gelişme olur.

Emine: Evet ama bu oluncaya kadar SEBEDER'in hem Facebook hem Twitter hem de Instagram hesabı var ve ayrıca kendi internet sitesi var ve bütün bu duyurular orada tarih tarih yer alıyor. En azından orayı takip ederse dinleyicilerimiz, güncel olarak neler yapıyoruz? Nelerde ilerleme kat ettik? Neler çıktı ortaya? Bununla ilgili bilgi sahibi olabilirler.

Gülcan'ın yorumu: Evet ama ben onları da çok takip eden bir tip olmadığım için "Facebook, Twitter" gerçekten... Hızlı erişim noktasında haklısın. Daha kolay ulaşılabilir platformlar buralar. Sorumluluk ise kişinin kendisine kalıyor bu noktada. Duyurulardan haberdar olmak noktasında.

Gülcan: Sesli betimlemeli filmleri biz kullanıcılar genelde GETEM'den indirdiğimiz için bilmiyorum. Üç DVD gönderme uygulamanız hala devam ediyor mu?

Emine: Evet, farkındayım. Genelde GETEM kullanılıyor ama evet, üç DVD hala talep edenlere gönderiyoruz.

Gülcan: Birtakım sivil toplum örgütleri, belediyeler veya festivallere de film betimlemeleri yapıyorsunuz ve gönderiyorsunuz. Onlara da destek veriyorsunuz. Bununla ilgili size gelen çok fazla talep var mı?

Emine: Hayır, çok fazla talep yok. Maalesef! Engelsiz Filmler Festivali var biliyorsun. Ankara'da yapılıyordu. Artık üç ilde yapılıyor. Bu güzel bir şey tabii ki. Oraya her yıl destek veriyoruz. Onun dışında belediyeler maalesef bizden çok fazla betimlemeli film talep etmiyorlar.

Gülcan: Anladım maalesef. Sanırım aynı maalesef sözcüğünü bu soruda da duyucuz. Piyasaya çıkan film DVD'lerinde sesli betimleme seçeneği eklenmesi hakkında neler söyleyebilirsin?

Emine: Evet, zaten DVD artık çok az çıkmaya başladı. Takip ettiğim kadarıyla filmlerin DVD'lerini artık pek çıkarmıyorlar. Artık bilgisayarlarda DVD yuvası bile kalmadı. Şimdilerde Notebook'lar var. DVD'ler artık tarihe karışıyor. Daha farklı mecralara yöneliyorlar. Müzik albümlerinin dahi CD'leri çıkmıyor da daha dijital platformlardan dinleniyorlar. Tabii ki daha farklı çözümler bulunması gerekiyor. Önceden biz DVD'leri koşturuyorduk. "Aman işte buraya, DVD'lere seçenek ekleyelim. Betimleme seçeneği olsun vs." Ama oradan neredeyse hiçbir şey alamadık. Çok az DVD'de sesli betimleme seçeneğine yer verildi. Şu anda yeni çıkan filmlere dair biraz Türkcell YGA'nın Hayal Ortağım Projesi'nin filmlere betimleme ekletme durumu var. Ama onun dışında yeni çıkan filmlerle ilgili bir şey yapamıyoruz.

Bunun dışında ne yapılır ne edilir önümüzdeki günlerde görecez. Bu arada fark ettiysen Hayal Ortağım uygulamasında da daha çok Başka Sinema ya da Bir Film'in filmleri oynuyor. Bir de BKM sağ olsun bütün filmlerini betimlettiriyor. Ama onun dışında diğer Türk filmleri de betimleme yaptırma konusunda o kadar da istekli değiller. Korsandan korkuyorlar. Aslında hak veriyorum. Tabii ki bir filmin arkasında çok büyük bir emek var. Hem maddi hem manevi. O filmin bir kopyasını dışarıya vermek ve

betimlemesini yaptırmak için vizyona girmeden önce... Çok büyük bir risk. Evet, bunun farkındayım ama burada da bir kurum var. Köklü bir kurum var. O sorumluluğu taşıyabilecek bir kurum var. Bir yandan da birilerinin elini taşın altına sokması gerekiyor. Ki biz zaman zaman şunu da yapıyoruz: Filmi dışarıya vermediklerinde gidip filmin stüdyosunda, onların bilgisayarlarında çalışarak da betimleme yapıyoruz. Bu bizim için ekstra zor oluyor. Çünkü bir metin yazarını film stüdyosuna göndermemiz ve o kişinin alışkın olmadığı bir ortamda, alışık olmadığı bir bilgisayarda çalışması gerekiyor ama olsun. Sonuçta filmi dışarı vermedikleri için bu şekilde ürettiğimiz Hayal Ortağım filmleri oldu. Ama buna rağmen, "biz gelelim sizin bilgisayarınızda, filmi hiç kopyalamadan üzerinde çalışalım" bile kabul etmiyor kimi firmalar. Arada da Türkcell var üstelik. Biz, Sesli Betimleme'yi tanımazlar, "sesli betimleme de kimmiş? Sesli Betimleme Derneği de kimmiş" yerine karşılarında Türkcell gibi bir kurum var. Hayal Ortağım Projesi var ama ona rağmen Türk yapımcılar nedense filmlerini betimletmek konusunda çok da hevesli değiller.

Gülcan'ın yorumu: Bence bu, evet doğru, korsandan korkmalarını anlayabilirim ama korsandan kaçmak bir filmin sesli betimlemesine veya eş erişimine imkân vermemek şeklinde bir sonuç doğurmamalı. Bence bu, bunun haklı gerekçesi olamaz. Ben biraz kişisel sohbete giriyorum ama şöyle ki korsancılar o filmin korsanını almak istedikleri zaman, bunu çok daha farklı şekillerde yapabiliyorlar. Cem Yılmaz'ın buna dair bir filmi bile vardı. Üstelik onu SEBEDER betimlemişti. SEBEDER'e vermemek çok basit bir şey. Üstelik bunun yasal standardını da oturtabilirler. Yani SEBEDER, bunu yasal bir çerçevede alıp yasal gerekliliklere uyup bu işi yapa da bilir. Bu söz konusu işin yeterince ayırdına varamamak, bunun gerekliliğinin ayırdına varamamaktan kaynaklanıyor bence.

Gülcan: Engelsiz Erişimli Saatler'de Çiğdem Hanım'la yapılan sohbette Engin ile Adem ağabey SEBEDER'de aşağı yukarı kaç kişinin çalıştığını sormuşlar. O da yetmiş kişi kadar olduğunu söylemiş. Şimdi kaç kişi çalışıyordur SEBEDER'de? Bir tahminin var mıdır?

Emine: Aslında aynı sayıdır. Hatta belki o sayı biraz düşmüştür. O dönem muhtemelen Netflix'in Türkiye'ye ilk girdiği dönem. O zamanlar çok fazla altyazıcımız

vardı. Şu anda hemen hemen aynı sayıdır, belki biraz daha düşmüştür ama sayının artmadığı kesin. Çünkü bu yeni işlerin girmesi; yeni betimleme isteyen kurumların piyasaya girmesi demek olurdu. Şu an için öyle bir şey söz konusu değil.

Gülcan'ın yorumu: Anladım. Çünkü çok fazla film betimliyorsunuz. Sitedeki başlığı anımsayamadım ama yapılan işleri anlattığınız bölümde okuduğum kadarıyla sadece Digiturk'e Mayıs 2018 itibariyle dört yüz otuz beş film betimlemiştiniz. Bu durumda Digiturk'e veya oraya buraya bayağı bir film betimleniyor anlamına gelir. O halde betimleme metin yazarlarına bayağı bir iş düşüyor olması lazım. Şöyle bir düşündüm de ben, oooo falan oldum.

Emine: Şimdi şöyle: Betimleme yazarları için konuşursam, altyazıcılar için de aslında aynı şey geçerli, betimleme yazarlarını iki ekip olarak düşünün. Bir ekip sadece bu işi yapıyor. Onlara ben, "müsait misin" diye pek sormadan, tak tak tak iş paslıyorum. Çünkü onların işi bu. Bunlar bizim "birinci ekip" dediğimiz ana ekibimiz. Çekirdek ekibimiz bunlar. Bir de başka bir işi var, betimlemeyi de ikinci bir iş olarak yapan arkadaşlarımız var. Bunlara daha az iş paslıyoruz. Bir yandan da iş paslarken onların boş olup olmadıklarını, o işi yetiştirip yetiştiremeyeceklerini kendileriyle müzakere etmemiz, konuşmamız gerekiyor. Bu şekilde iki ekip var. Altyazıcılarda durum biraz farklı. Sesli betimlemede bir sinema filmi bir kişi yazar. Doğal olarak da çok yoğun bir konsantrasyon ve zaman harcamanız gerekir. Altyazıcılar ise filmi bölebiliyorlar. Onların da işi sadece bu iş olanlar da var, bir de başka bir işi olup bu işi ek iş olarak yapan arkadaşlarımız da var. Onlar da kendi içlerinde bunu ayarlıyorlar. İşaret dilciler, zaten genelde başka işlerde çalışıp çekimlerini genelde akşam yapıyorlar.

Gülcan: Yine Engelsiz Erişimli Saatler'de diğer betimlemeci arkadaşlarla yapılan sohbette Engin ile Adem ağabey merak edip sormuşlar: Sesli betimlemeli bir filmi izlediğinde sen de aşağı yukarı bir görmeyen ile aynı şeyleri algılıyor musun? Ben de senin düşünceni merak ettim. Çevrendeki diğer körlerle bunun değerlendirmesini yaptın mı hiç?

Emine: Değerlendirme, zaman zaman Engin'le yaptım. Ben burada eşitsiz bir durum olduğunu düşünüyorum. Şimdi diğer arkadaşlar ne cevap verdi bilmiyorum ama.

Evde zaman zaman ben de betimlemeyi açıyorum. O sırada mutfakta iş yapıyorum ya da başka bir şey yapıyorum. İzlemiyorum, sadece dinliyor oluyorum. Aslında baktığımda orda eşitiz. Ben de dinliyorum sadece ama eşitsizlik şurada, o yüzden ne kadar karşılaştırılabilir bilmiyorum, Ben, orada anlatılanları ya da benzerlerini, muhtemelen daha önce görmüşümdür. Doğal olarak gözümde canlandırıp algılamam bir tık daha kolay olabilir. O yüzden burada sanki biraz eşitsizlik var gibi geliyor bana. Değerlendirme yaptığımızda tabii ki ben daha çok şey anlamış oluyorum gibi bir şey söz konusu değil. Tabii ki aynı şeyleri anlıyoruz ama bazen muhtemelen farklı algılamış olabiliriz. O görselin niteliğine dair ben daha farklı bir şey algılamışken arkadaşım daha farklı bir şey algılamış olabilir. Çok da normaldir. Sonuçta o eylem, orada gerçekleşen hikâye akışına dair ikimiz de tabii ki aynı şeyleri algılamışızdır. Soru tam olarak bu muydu? Ondan da emin olamadım şimdi ama?

Gülcan'ın yorumu: Yooo! Doğru bu bu. Bir de şöyle bir şey var. Bir görmeyen muhtemelen hayatının birçok noktasında dinleyerek algılamaya alışık olduğu için onun dinlemedeki konsantrasyonu daha farklı olacaktır. Bu da eşitsiz bir durum oluşturuyor. Bir gören görerek algılamaya adapte olduğu için dinlemek onun için bir noktadan sonra çok bir şey ifade etmiyor.

Emine: Dağılıyoruz, kesinlikle dağılıyoruz. Bak burada da başka türlü bir eşitsizlik var mesela. O yüzden de onlar göz ardı edilmemeli. Bu da göz önüne alınmalı mutlaka.

Gülcan'ın yorumu: Bu noktaya geldiğimizde ben bir şey söylemek istiyorum. Gerçi konudan tamamen farklı ama. Ben, belki biliyordur, Devic, daha yaygın bilinen adıyla MS hastasıyım aynı zamanda. Yakın geçmişte hastanede yattığım sırada bir test uygulandı. O testlerden birinde, değişik değişik konularda on altı tane nesne adı veriliyor ya da başka bir testte sayıların art arda toplanmasıyla ilgili bir dizi işlemler yapılıyor. Sanırım biraz algılama biraz da hafıza ile ilgili bir şeyleri ölçüyorlar. Hemşire bana nesnelere okudu. Ben göremediğim için o okudu ve benden tekrar etmemi istedi. Ben birçoğunu bir çırpıda tekrar ettim. On altı tane öğenin on beşini mi ne saydım. Şaşırıldı. Bana daha önce bu kadar başarılı bir sonucu yaptığı testler arasında hiç görmediğini söyledi. Ben de farkın, benim dinleyerek öğrenmeye ve

algılamaya alışık olduğumdan kaynaklanabileceğini söyledim. Çünkü ben kör olduğumdan beri bütün derslerimi dinleyerek çalıştım, diye söyledim. O da haklısın dedi.

Emine: Evet, bak çok doğru bir nokta. O zaman bu diğer hastalarla senin karşılaştırılmanın çok da eşit olmadığını gösteriyor.

Gülcan: Betimleme metin yazarı olmak sana ne kattı veya senden ne aldı?

Emine: Aldığı bir şey olmamıştır tabii ki. Ama katkıları, en başta da söyledim ya hani o kütüphaneden çıkıp Kuzey Kampus'un ana kapısından çıkmak benim hayatım için bir dönüm noktası oldu. İyi ki olmuş. Bu tarafa doğru evrildi.

Hep söyleriz zaten betimleme metin yazarı olmak, bir yandan bir kişisel gelişim de oluyor. Şu anlamda: Hani daha farklı oluyorsunuz. Bir sürü şeyin. Bakmak ile görmek arasındaki farkı; Sadece bakmak değil, görmeye başlıyorsunuz. Ha şu oluyor: Bir tür mesleki deformasyon; Herhangi bir filmi izlerken içinizden anlatmaya başlıyorsunuz. Bunu çok yaşıyorum. Sonra "bi dur! Sakinle! Relaks, şu an çalışmıyorsun" diyorum. Ama o beyin durmuyor. Bazen hele zor bir filmse, zaman zaman Digturk'te filmler izlerim ben, böyle bir gerildiğimi fark ediyorum. "Anlatamadım, yetişmedi, anlatamadım"; Ama hayır, anlatmıyorsun şu anda, bi sakin... Bunu nasıl anlatırdım? Diye takılıyorum oraya. Filmi kaçıyorum ondan sonra. Ben bunu nasıl anlatırım? Bunun adı ne acaba? Sanki onu anlatmam istenecek benden gibi açıyorum Google'den ve araştırıyorum. "Şuna yarayan alet... Şöyle bir alet; Ben o aletin adını bulmaya çalışıyorum." Bütün bunlar, "ya betimlemem istenirse, ya lazım olursa," diye. Kendini sürekli bir okuma, araştırma içinde buluyorsun. Aslında buna deformasyon demek çok da doğru değil. Bir yandan güzel bir şey. Besleyici de bir şey. Çok şey katmıştır. Yeni arkadaşlar, sevdiğim arkadaşlar katmıştır hayatıma. Bu işi yapmayı kesinlikle çok seviyorum, diğer arkadaşlar gibi. Burda var olmayı seviyorum. Yaptığımız işin sadece profesyonel tarafı değil, bir de dernek tarafı, amatör de bir tarafı var. O tarafı da çok seviyorum. O yüzden götürdüğü bir şey olmamıştır ama kattığı çok fazla şey olmuştur.

Gülcan: Sen anlatırken şeyi merak ettim. Yanında diyelim ki görme engelli olmayan bir tanıdığın, arkadaşın var. Bir film izlerken görsel bir öğeyi, otomatiğe bağlayıp anlatmaya başladığın falan oluyor mu hiç?

Emine: Sesli anlatmıyorum ama onu rahatsız edici şu oluyor: O benim kafamın içindeki ses ona anlatıyor ama Ben genelde kıpır kıpır, Böyle bir huzursuz oluyorum. Fark ediyorsun o sırada. Huzurlu bir film izlenmiyor. Arada bir Google açıp bir şeyler araştırın... Ya da olmadı, yanımdakini bu defa dürtmeye başlıyorum; Bu neymiş ki? Bunun adı ne peki? Sence peki böyle mi? Hani böyle sanki anlaticam da anlamadığım tek bir noktanın kalmaması gerekiyor. Çünkü şeydir, bazen izler geçersin. Anlamasan da olur orayı. "Şimdi şöyle mi oldu. Ben bu senaryoyu... Ben şimdi koştum. Burda ne oldu?" Kopmamam gerekiyor. Çünkü ben onu anlaticam ya. Kafamda öyle bir şey sürekli. Evet, zaman zaman yanımdakiler için rahatsız edici olabilir.

Gülcan: Burada keselim mi?

Emine: Süremizde bayağı oldu. Hard disk dolacak diye ben de biraz tedirginim. O zaman şöyle mi yapıyoruz? Bu sayı için bunu yayınlıyoruz. Sonrasında tekrar devam ederiz. Sorulara ben de katılabilirim. "Şunları da konuşalım. Bunlar geliyor zaman zaman bize soruluyor." gibi. Gerçi ben onları, cevaplara da katkı atıyorum hep.

Çok teşekkürler Gülcan. Gerçekten ellerine sağlık. Sorular çok çok güzeldi. Başlangıç temelini çok güzel araştırmışsın. Emeğine sağlık. Yazıyı sabırsızlıkla bekliyor olucam.

Gülcan: Sağ ol. Bundan sonraki görüşmemiz için benim sorularım hazır. "Betül Hanım'ın sorularını aslında sorabilir miyim?" dedim ama dediğim gibi bayağı aştık. Benim sorabildiklerim, hazırladıklarımın üçte biri falan herhalde. Diğer sorular daha özele iner nitelikte. Daha önce dediğim gibi çoğu seminerde ya da Engelsiz Erişimli Saatler'de konuşulmuş ama ben hem senin bakış açıdan değerlendirmeni almak hem de o günden bugüne değişen bir şeyler var mı? Biraz daha sesli betimleme kurallarını

didik didik etmek bakımından falan. Eğer sizin için bir sakıncası yoksa sesli betimleme kurallarını bana gönderebilirsen ben de daha detaylı incelerim. Soruları biraz daha revize edebilirim. Ağustos ayına kalsa da kalmasa da senin de benim de müsait olduğumuz bir zamanda tekrar görüşelim. Senin de emeğine ve zamanına sağlık. Görüşmek üzere.

Bizim Emine ile yapacağımız yeni ve verimli bir sohbetin dökümünde de sizlerle de görüşebilmek dileğiyle hoşça kalın sevgili okuyucular.

Deneyim Paylaşımı Yarışması Başvuru Koşulları

Merhaba dostlar,

Mottosu “Ne sınıflandır ne sınırlandır” olan 6. Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali’imizde deneyimlerinizi bizimle paylaşmaya ne dersiniz? Hiç sınırlandığınızı hissettiğiniz ve bu sınırı aştığınız bir an oldu mu? Ya da sınıflandırıldığınızı ve o sınıfın kalıplarını kırdığınız bir an? O zaman haydi bize deneyimlerinizi anlatın. Hem tecrübelerimizi paylaşalım, hem de bizden sonraki kuşaklara ışık turalım.

Festival mottomuz doğrultusunda ve aşağıda belirtilen koşullara uygun olarak hazırlayacağınız yazılarınızı, 01.10.2019 tarihine kadar sevgi.mart@gmail.com adresine ulaştırabilirsiniz.

Yazılarınız, Dergimiz Yazı Kurulu tarafından değerlendirilecek ve ilk üçe giren yazı sahiplerine sürpriz hediyeler verilecektir. Ayrıca, deneyimleriniz, yine Yazı Kurulu’nun uygun gördüğü sayılarda, EEEH Dergi sayfalarında okuyucu ile buluşacaktır.

Katılım Koşulları:

- Yarışmaya tüm engel grupları katılabileceklerdir.
- Katılım için herhangi bir yaş sınırlaması bulunmamaktadır.
- Yazılacak olan deneyim paylaşımlarının maksimum 3 (Üç) sayfa ve 1200 kelimeyi geçmemesi gerekmektedir.
- Türkçe dil bilgisi ve yazım kurallarına uyulması gerekmektedir.
- Deneyim paylaşımının içeriği; “Hiç sınırlandırıldığınızı hissettiniz mi? Size uygulanan sınırlamaları nasıl aştınız? Sınıflandırıldığınızı oldu mu? Size uygulanan sınıflamanın kalıplarını nasıl ortadan kaldırdınız? Uyguladığınız yöntem, size sınır koyan ya da sizi sınıflandırmaya çalışan kişiler üzerinde nasıl etki yarattı?” yönünde olmalıdır.

- Hikâyelerin, en geç 01.10.2019 gününe kadar sevgi.mart@gmail.com adresine; ad, soyad, GSM numarası ve e-posta adresi ile birlikte ulaştırılması gerekmektedir.

Amacımız; hep birlikte eğlenmek, deneyimlerimizi paylaşıp fikirleri uçuşturmak ve gelecek kuşaklara ışık tutmaktır. Paylaşımlarınızı bekliyoruz.